

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

INTEGROVANÁ STRATEGIE

komunitně vedeného místního rozvoje MAS ORLICKO

**Analýza rozvojových potřeb a rozvojového potenciálu
a návrh opatření a aktivit
pro území působnosti MAS pro období 2021-2027**

Pracovní verze dokumentu
Pro Koncepční část strategie CLLD
pro období 2021 - 2027

Veřejné projednání:

Dokument „*Analýza rozvojových potřeb a rozvojového potenciálu a návrh opatření a aktivit pro území působnosti MAS pro období 2021-2027*“ navazuje na Socio-ekonomickou analýzu území MAS ORLICKO, z.s. a zahrnuje:

- Analýzu problémů, potřeb a rozvojového potenciálu území
- Návrh specifických cílů, opatření a aktivit

„*Analýza rozvojových potřeb a rozvojového potenciálu a návrh opatření a aktivit pro území působnosti MAS pro období 2021-2027*“ představuje klíčovou část Koncepční části strategie MAS ORLICKO, z.s., kterou MAS ORLICKO, z.s. plánuje schválit v červnu 2021 a následně předložit Ministerstvu pro místní rozvoj ČR pro získání další prostředků k podpoře území Orlicka v letech 2021–2027.

Sběr připomínek a podnětů probíhá od 5.5.2021 do 12.5.2021

prostřednictvím tohoto odkazu:

<https://forms.gle/bWAXBC1q8JfNKhzy5>

Veškeré informace k přípravě období 2021–2027 jsou ke shlédnutí zde:

<http://mas.orlicko.cz/dotace-dokumenty-2021-27>

Obsah

Strategická oblast 1 – Lidé a občanská společnost	4
Společné premisy:	4
SC 1.1. Rodina a její místo ve společnosti	4
SC 1.2. Rozvinutá občanská společnost.....	5
SC 1.3. Služby a pomoc pro osoby, které je potřebují.....	6
SC 1.4. Vzdělání jako pilíř udržitelného rozvoje území.....	10
Strategická oblast 2: Podnikatelský sektor a trh práce	13
SC 2.1. Rozvinutá zemědělská výroba a lesnictví	13
SC 2.2 Fungující a konkurenceschopný sektor nezemědělského podnikání	14
SC 2.3. Užší propojení potřeb veřejného zájmu a sociálního začleňování s lokálními politikami zaměstnanosti	15
SC 2.4. Plně rozvinutá a fungující spolupráce v oblasti podnikatelského sektoru	15
Strategická oblast 3: Investiční rozvoj území	17
SC 3.1. Bezpečná, dostupná a funkční občanská vybavenost v obcích	17
SC 3.2. Kvalitní, bezpečná a ekologická doprava v území	18
SC 3.3. Zvýšení bezpečnosti a prevence negativních jevů v území	20
SC 3.4. Spolupráce obcí, sdílení a posilování absorpční kapacity.....	20
Strategická oblast 4: Krajina, příroda a místní bohatství	22
SC 4.1. Rozvoj etablovaných a inovativních produktů a služeb.....	22
SC 4.2. Péče o volnou krajinu	23
SC 4.3. Kvalitní životní prostředí v sídlech.....	23
SC 4.4. Zachování a propagace místních kulturních památek, tradic a regionálních produktů	24

Strategická oblast 1 – Lidé a občanská společnost

Společné premisy:

Lidé žijící v regionu a občanská společnost v jejím nejširším pojetí představují klíčový faktor rozvoje území. Její způsob vnímání morálky a morálních hodnot, její postoj ke spravedlivému přístupu k rovným příležitostem, ochota pomáhat slabším, participovat na veřejném životě, míra její vzdělanosti a osobní rozvoj každého znám předurčuje způsob, jakým způsobem jednáme v práci, zaměstnání, ve vztahu k přírodě i krajině a společnosti jako celku. Proto je první klíčová oblast strategie CLLD MAS ORLICKO věnována analýze problémů a potřeb v této oblasti.

Populaci území MAS ORLICKO ovlivňuje, a do budoucna bude nadále ovlivňovat klesající populační křivka v ročnících 3–5 let a 6–14 let a výrazný nárůst indexu ekonomického zatížení a indexu stáří /až na lokální výjimky/ v celém území MAS ORLICKO, z. s. Rostoucí průměrný věk rodiček (a prvorodiček) a s tím spojená změna skladby rodiny a jejího fungování. Společenským fenoménem současné doby bude tzv. „sendvičová generace“ a významné stárnutí obyvatelstva. Dalším fenoménem, který postihne celou generaci lidí a obyvatel /včetně území MAS ORLICKO/ bude současná pandemie SARS-COV-19, vyčlenění očekávaných dopadů není v tuto chvíli relevantně možné, lze však předpokládat rozsáhlé dopady v oblasti ekonomické, vzdělávací, sociální. Na tato témata bude nutné reagovat v celé šíři opatření klíčové oblasti č. 1. Uvedené fenomény dopadají na všechny obce/města území Orlicka. Lze očekávat, že u části obyvatelstva budou tyto potřeby manifestovány jako nové životní výzvy, u obyvatel, kteří se však již nachází ve složité životní situaci z titulu svého sociálního, či zdravotního znevýhodnění bude povedou k prohloubení již nyní nepříznivé situace. **Společným jmenovatelem uvedených faktorů jsou pak především potřeby v oblasti zajištění péče, potřeby sladování soukromého a pracovního života, potřeby v oblasti zdravotnických služeb, služeb péče a služeb pobytového/odlehčovacího charakteru a potřeba posílení schopností obyvatel území k mobilizaci vlastních zdrojů komunity k řešení svých potřeb, a to napříč celým územím MAS.** Specificky by dále mělo být zohledněn územní faktor, kdy analýza trendů vývoje počtu obyvatel prokázala pokles počtu obyvatel s těžištěm v migračním saldu ve vybraných částech území (ORP Česká Třebová, Králíky a ORP Žamberk – východní část od Jablonného nad Orlicí včetně) a vzdělanostní faktor (nízký podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním v území a současně vysoký podíl obyvatel se základním vzděláním, opět především v ORP Králíky). Všechny tyto obce svorně vykazují vysoký, nebo velmi vysoký index stáří. /APP_kap. 2.1.1./

Klíčové potřeby rozvoje rodinného hodnotového systému v území

SC 1.1. Rodina a její místo ve společnosti

Rodina představuje základní stavební jednotku každé společnosti a představuje výchozí nastavení pro další směřování každého jedince i je budoucí uplatnění ve společnosti. Odhlédneme-li od organizací a institucí, které jsou /i ve vztahu k rodinám/ zaměřeny již na řešení problémů, ke kterým v rodinném prostředí dochází /OSPOD, poradna pro rodinu UO, občanská poradna, krizové centrum Žamberk, .../ mají k této problematice nejbližší především mateřská centra a církevní organizace. Jejich role v území je etablovaná a v rámci své činnosti reagují na celé spektrum společenských potřeb, souvisejících s rodinnou problematikou. Analýza zaměřená na řešení klíčových otázek potřeb ve společnosti identifikovala problémy především v oblasti **Nedostatek kvalitně stráveného společného času v rodinách způsobený nevhodným sladěním pracovního a osobního života, neochotou přizpůsobit se potřebám ostatních členů rodiny či nedostatečnou chutí a motivací ke společným rodinným aktivitám a dále vyčerpání dovolené rodičů na zajištění péče o dítě v době letních prázdnin (střídání se v dovolené), případně vyčerpání rodinného rozpočtu k pokrytí nákladů příměstských táborů a tím omezení zdrojů pro realizaci dalších rodinných aktivit (společných).** Evaluace projektů na příměstské tábory v období 2014-2020 potvrdila význam těchto aktivit pro zvýšení lokální dostupnosti PT/kluby, zvýšení dostupnosti z titulu věkové hranice dětí přijímaných do PT, ale Jako další významný faktor byla pojmenována **Potřeba prevence a přípravy na život, zejména na manželství a rodičovství**, „Výchova“ ke zdravým vztahům, zvyšování schopnosti komunikace, podpora rodičovství optimálně s těžištěm v oblasti „příkladů dobré praxe“, sdílení a předávání zkušeností v komunitě. Třetí klíčovou potřebou je následně **podpora rovných vztahů v rodině a podpora rovného přístupu k rodinným povinnostem a zaměstnání, širší nabídka flexibilních úvazků a zkrácených úvazků** a s tím spojené potřeby zajištění finančně dostupných služeb péče o děti (dětské skupiny, dětské kluby a družiny, zařízení péče o děti atd.).

→**Rozvojová potřeba:** Rodina jako respektovaný a důležitý prvek společnosti

→**Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných vzdělávacích, osobnostně-rozvojových, marketingových, motivačních a projektových a dalších aktivit budou vytvořeny podmínky pro posílení postavení rodin a hodnot rodinného systému ve společenství území Orlicka. Osoby žijící ve stabilní rodinné systému jsou úspěšnější ve vzdělání, pracovním uplatnění a osobním životě, potřebují menší míru sociálních intervencí (podpor) a lépe zvládají složité životní situace.

(následní opatření a aktivity):

- **Širší podpora rodinného systému v území ORLICKA**
 - Osobnostně-rozvojové aktivity pro veřejnost
 - Aktivity zaměřené na zdravé rodinné vztahy, posilování vazeb v rodině, vyšší míru zapojení mužů do péče a mezigeneračního soužití
 - Podpora kvalitního trávení společného času
 - fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřena AK:

- **Služby pro rodiny s dětmi**
 - Podpora realizace příměstských táborů, klubů a aktivit s komunitním přesahem s cílem zajistit kvalitní, finančně dostupné služby pro rodiny při zajištění péče o děti, a to v návaznosti na služby poskytované školami a školskými zařízeními.
 - fin.z.: OPZ+/MAS, zdroje území: , ověřená AK:
 - Podpora provozu dětský klubů, dětský skupin a družin (včetně nutných investic a vybavení)
 - fin. z. IROP/MAS, zdroje území: ověřená AK:
- **Práce a rodina**
 - Podpora aktivit, zlepšujících podmínky pro zapojení na trh práce
 - fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje občanské společnosti

SC 1.2. Rozvinutá občanská společnost

Udržení a rozvoj občanské společnosti představuje **klíčovou prioritu trvale udržitelného rozvoje venkova (nejen) na lokální úrovni**. Více než 60 % starostů považuje zajištění podmínek pro spolkovou činnost v obci za největší úspěch/nejsilnější stránku. Nejširší skupinu spolků tvoří spolky zaměřené na zájmové aktivity (hasiči, zahrádkáři, rybáři, sportovní spolky, církevní organizace atd.), jejich „cílovou skupinou“ je majoritní skupina obyvatelstva a obvykle svou činnosti realizuje na neformálních principech. Klíčovým parametrem pro udržení a základní rozvoj činnosti spolků je především **potřeba podpory lokálního vedení obce** (starostka/starosta) a **potřeba vnímání významu spolků pro obec a její občany**. V oblasti rozvinutí potenciálu spolků a další NNO v oblasti řešení veřejných potřeb **jsou pak limitující lidské zdroje** (více / větší aktivity = větší časová náročnost,) a **administrativní a formální závazky** (účetnictví, EET, odpovědnost za škody, primární motivace aktéru spolkové činnosti = věnovat se primárnímu účelu své činnosti atd...) a v neposlední řadě **finanční nestabilita**. **Mezi klíčové potřeby rozvoje spolkového sektoru pak patří především: přístup k investičním a neinvestičním zdrojům /zázemí pro činnosti, akce lokálního a místního významu /, ocenění významu spolků a osob, které v rámci své činnosti přispívají komunitě, vytvoření podmínek k zastřešení veřejně prospěšných/komunitních aktivit a podpora spolupráce, podpora spolupráce a podpora přístupu NNO ke službám, vzdělávání, fundraisingu, a to včetně poradenských a dalších odborných služeb.** /APP, kap. 2.1.7./

Mimo zájmu o účast na spolkové činnosti poukazují starostové obcí na **nezájem/neochotu občanů účastnit se na věcech veřejných** (účasť v zastupitelstvu obce/města). Až 42 % starostů uvádí tuto skutečnost jako překážku v rozvoji obce. /APP, kap. 2.1.7./

Nedílnou součástí rozvoje občanské společnosti je také dobrovolnictví. To je v území MAS ORLICKO přítomno jak v „neformální rovině“ v podobě tradiční sousedské výpomoci (pomoc s nákupy, pomoc/sdílení péče o děti – hlídání, doprovod na kroužky/do školy, atd), dobrovolnických aktivit vybraných spolků (např. Skauti), tak ve formalizované podobě (na základě smlouvy o dobrovolnické službě). Bohatě zkušenosti s tématem dobrovolnictví /dobrovolnickou službou/. Zkušenosti s využitím dobrovolníků mají různé organizace (například mateřská centra, poskytovatelé sociálních služeb), především při zajištění vybraných jednorázových aktivit (převážně ne v přímém kontaktu s klienty). Mimo to se v území MAS ORLICKO, z.s. nachází pobočka akreditovaného dobrovolnického centra (Koalice nevládek Pardubicka, z.s. - KONEP). To do regionu Ústí nad Orlicí rozšířilo své služby mezi lety 2018-2019. V tu dobu vznikla také samostatná pozice koordinátora dobrovolníků pro region Ústí nad Orlicí. To aktuálně pracuje s 9 organizacemi. Ke **klíčovým potřebám území pak patří především: vytvoření podmínek pro rozvoj potenciálu dobrovolnictví v území, podpora prezentace témat dobrovolnictví ve všech formách, systematické práci jak s potenciálními přijímacími organizacemi, tak dobrovolníky**. Současně je zřejmá potřeba posílení, nebo znovu-oživení „tradicí“ řešení potřeb komunit na svépomocných principech. /APP, kap. 2.1.7./

→**Rozvojová potřeba: Rozvinutá občanská společnost**

→**Rozvojový potenciál: Prostřednictvím podpory aktérů občanské společnosti budou vytvořeny podmínky pro stabilní a kvalitní život v území MAS. Lidé, kteří se mají zájem dobrovolně zapojovat do dobrovolnických aktivit, pomáhat ostatním, zapojovat se do věcí veřejných a jevit upřímný zájem o své okolí, dokážou se lépe vyrovnat s různými životními situacemi, zodpovědně reagovat na výzvy a vytvářet zdravé a bezpečné prostředí pro sebe i ostatní.**

(nástin opatření a aktivit):

- **Občanská společnost**
 - semináře, přednášky, workshopy, tréninkové/zážitkové programy a další nástroje v oblasti demokratického učení, aktivity a programy směřující k participaci na věcech veřejných, podpora vzniku a fungování komunitních center s cílem posílit participaci komunit na věcech veřejných, ocenění osob přispívajících komunitě)
 - fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:
- **Rozvoj dobrovolnictví**
 - Aktivity směřující na posilování prvků svépomoci, vzájemné pomoci a sousedské výpomoci, mezigenerační projekty, vrstevnická výpomoc, peer-to peer programy, atp. Podporováno bude celé spektrum aktivit (analýzy, studie a šetření nutná pro posouzení rozsahu zájmu a potřeb území, finančních podmínek a následného provozu vysílající dobrovolnické organizace, propagační, osvětové, informační a vzdělávací kampaně ve vztahu k formálnímu a neformálnímu dobrovolnictví, akce a projekty zaměřené na větší informovanost o dobrovolnictví, konzultační a poradenské služby pro komunitu, které mají zájem o firemní dobrovolnictví, provoz dobrovolnické organizace, koordinační aktivity, supervize, ..., atd.)
 - fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:
- **Podpora činnosti neziskových organizací**
 - Podpora je zaměřena především na příspěvky na realizaci kulturních, společenských a sportovních akcí v území.)

- NR
- **Investice pro fungování a rozvoj občanské společnosti**
 - technika, nábytek, pomůcky, herní prvky, klubové zahrady, zázemí pro činnost... –
 - fin.z.: POV/MAS, ML/MAS, zdroje území: , ověřená AK:
- **Posílení kapacit neziskového sektoru**
 - Aktivity na podporu vzdělávání v neziskových organizacích s cílem zvyšovat kvalifikaci pracovníků NNO
 - Aktivity zaměřené na vytváření sítí spolupracujících NNO s cílem sdílet zkušenosti, diskutovat nad potřebami rozvoje území a připravovat a realizovat projekty k rozvoji území
 - Aktivity k posílení absorpční kapacity území /poradenství, animační aktivity atd./

Klíčové potřeby v oblasti zajištění služeb, podpory a pomoci pro osoby, které ji potřebují

SC 1.3. Služby a pomoc pro osoby, které je potřebují

V rovině, kdy už nejsou občané schopni řešit své potřeby pouze vlastními silami, přichází na řadu systém sociálních, zdravotnických a dalších podpůrných služeb. MAS ORLICKO se zaměřuje především na problémy a potřeby, které nejsou řešeny v rámci širšího systému sociální a zdravotnické péče (tyto oblasti jsou řešeny politikami obcí/krajů a ministerstev), nebo zde jejich řešení v terénu selhává, či na ně může účelně navázat.

Z analýzy problémů a potřeb vyplývá **potřeba** přístupu poskytovatelů sociálních služeb k **investičním prostředkům za účelem zkvalitnění, nebo rozšíření poskytování sociálních služeb (a to jak v oblasti obnovy vozového parku, tak stavebních úprav/vybavení)**, tak v **oblasti dalších /návazných aktivit a služeb** - především pak pro potřebu půjčovny kompenzačních pomůcek (slouží celému území MAS ORLICKO v návaznosti na celé spektrum služeb/potřeb) v oblasti mobilní specializované paliativní péče a zdravotnické péče (zdravotnické vybavení pro ambulantní a terénní služby, vybavení ordinací lékařů), pro komunitní aktivity (zázemí a vybavení komunitních center, investice pro komunitní projekty/aktivity), nebo pro další aktivity určené osobám vyloučeným, nebo ohroženým sociálním vyloučením. /2.1.7./

(nástin opatření a aktivit):

- **Kvalitní zázemí pro služby a aktivity sociálního začleňování a prevence sociálního vyloučení**
 - Investice do sociálních služeb dle 108/2006 Sb.
 - fin.z.: IROP/SCLLD, zdroje území: , ověřená AK:
 - Investice do vybavení návazné služby a nástroje sociálního začleňování:
 - fin.: OPZ+/SCLLD pouze v souvislosti s měkkými aktivitami, zdroje území: , ověřená AK:
 - Investice pro služby následné a dlouhodobé péče, MSPP, DZP atd.
 - fin.: OPZ+/SCLLD pouze v souvislosti s měkkými aktivitami, zdroje území: , ověřená AK:

Dále byly v území zmapována široká škála potřeb v oblasti navazující na sociální služby poskytované dle zákona 108/2006 Sb. Jedná se jak o **potřeby směřující k řešení potřeb uživatelů těchto služeb** – v rovině **posílení informovanosti o dané problematice směrem k organizacím participujícím na „pěči“ i široké veřejnosti** (besedy, workshopy, edukace, atd.) , v rovině **zvýšení dostupnosti různých terapeutických metod a nástrojů, vedoucí ke zlepšení stavu těchto osob** a dále v rovině absence **služeb nacházejících se na pomezí mezi návaznou a sociální službou** (např. aktuálně nácvik k přechodu osob s PAS do sociální služby) /2.1.7./

(nástin opatření a aktivit):

- **Dostupné návazné a rozšiřující služby a aktivity sociálního začleňování, mimo rámec zákona 108/2006 Sb.**
 - Aktivity směřující ke zvýšení informovanosti o potřebách osob sociálně vyloučených a sociální vyloučením ohrožených a edukační aktivity pro organizace zapojené do péče
 - fin.z.: , zdroje území: , ověřená AK:
 - Terapeutické metody, vedoucí ke zlepšení stavu osob se zdravotním postižením, zdravotním, nebo sociálním znevýhodněním
 - fin.z.: , zdroje území: , ověřená AK:
 - Nové inovativní aktivity sociálního začleňování, které v území doposud nebyly dostupné, nebo nově vznikla potřeba jejich financování
 - fin.z.: , zdroje území: , ověřená AK:

V souvislosti s šetřením zaměřeným na osoby se zdravotním postižením byly v území zmapovány příklady dobré praxe v oblasti řešení jak **potřeb sociálního začleňování** osob s různým druhem sociálního znevýhodnění (zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, ...) **tak potřeb široké veřejnosti v různých oblastech** (zajištění péče o děti v době prázdnin, nabídka lokálního a finančně dostupného trávení volného času, nabídka volnočasových aktivit...) a to prostřednictvím různých aktivit **komunitního typu**, realizovaných místními neziskovými organizacemi. Ke klíčovým potřebám tak patří především **vytvoření podmínek k pro udržení a rozvoj těchto aktivit** (investiční vybavení/zázemí pro činnost a aktivity, mapování průběžných potřeb v místě atd.). Nejen ve spolupráci s odbornými sociálními službami byly pojmenovány další neřešené potřeby – a **problém pocitu izolovanosti, nesounáležitosti a strádání těchto osob se zdravotním postižením/znevýhodněním** (i přes přístup k různým službám) a **to v základní osobní rovině /mít kamaráda, přítele, poradce, mentora/** - jako potřeba je vnímána **podpora aktivit** zaměřených do oblasti **dobrovolné/vrstevnické pomoci – a/nebo podpory poskytované na dobrovolnickém principu „stínování kamarádů“**, případně **na principu peer-to-peer programů**. V oblasti péče o osoby s duševním onemocněním chybí **zajištění mobilní zdravotnické péče** (zajištění místně dostupné služby multidisciplinárního týmu CDZ v území). Podle statistik až 50 % osob s duševním onemocněním, kteří jsou propuštěni z ústavní péče, následně nenavštěvuje ambulance psychiatra. Přímé náklady poskytování zdravotnické péče poskytované osobám

s duševním onemocněním mohou být hrazeny výkonovými úhradami zdravotních pojišťoven, **ke klíčové potřebě patří především úhrada nákladů spojených se splněním podmínek pro uzavření smlouvy s pojišťovnou (nábor lékařů a vzdělávání odborných psychiatrických lékařů a sester, nábor a mzda peer-konzultanta a mzdové náklady k zajištění týmu).** /2.1.7./.

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora komunitních projektů**
 - *Aktivity, které se zaměřují na řešení problémů a potřeb osob se společnými problémy, a to na principech komunitní spolupráce, vzájemné pomoci, svépomoci, aktivizace vlastních zdrojů a spolupráce.*
 - *fin.z.: SCLLD/OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:*
- **Dostupná služba CDZ v území**
 - *Aktivity směřující ke koordinaci/zastřešení služby CDZ v území, edukace zapojených subjektů, místní „konference“, systematické vyhodnocování a rozvoj ve spolupráci s partnery v území*
 - *Aktivity směřující k podpoře neformálních pečovatелů (doprovázení, edukace, asistence, psychologická podpora atd.)*
 - *Aktivity směřující k podpoře multidisciplinárního týmu – supervize, intervize, vzdělávání, ...)*
 - *fin.z.: SCLLD/OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:*
- **Rozvoj dobrovolnictví (→ zahrnuto do SC „Rozvinutá občanská společnost)**

Šetření v území dále prokázalo jasnou potřebu podpory rozvoje MSPP (dále jen MSPP) v území Orlicka. V letech 2019-2020 byl zrealizován pilotní projekt zaměřený na zajištění dostupnosti služby MSPP v území MAS ORLICKO. Poskytovatel MSPP v území (v území je pouze jedna organizace, která má uzavřenu smlouvu s pojišťovnou na výkon MSPP) hodnotila realizaci projektu jako velmi přínosnou, kdy projekt defacto umožnil stabilizovat službu MSPP v území MAS ORLICKO - zajistit potřebné služby pečujícím rodinám a klientům, garantovat adekvátní pracovní podmínky zaměstnancům multidisciplinárního týmu (srovnatelné platy, služby psychologa) – kdy do zahájení realizace projektu byla služba významně podfinancována a i přesto představovala zátěž pro poskytovatele. Z provedeného šetření a analýzy problematiky MSPP vzešlo, že v oblasti mobilní specializované paliativní péče (dále jen MSPP) bohužel k významnější změně podmínek ve smyslu zajištění financování této služby je tak v území nadále **velmi potřebné**. Ze situační analýzy vyplývá, že významný podíl nákladů MSPP nepokrývají platby za výkony hrazené zdravotními pojišťovnami (ty často nepokrývají ani veškeré náklady medicíny a mzdové náklady zdravotnické složky týmu MSPP). S ohledem na vydané změny požadavků na personální zajištění služby MSPP tyto náklady od roku 2021 vzrůstají. **Elementární potřebou je tedy zajištění financování stávajícího rozsahu MSPP v území** – především krytí nákladů souvisejících s podporou neformálních pečovatелů a pozůstalých a systémem MSPP jako takového. Dále analýza prokázala **potřebu rozvoje této služby v rovině koordinační** (v území neexistuje osoba odpovědná za koordinaci a edukaci zapojených partnerů, posilování povědomí o tématu „umírání doma“ a další), **v rovině území** (služba aktuálně není spolehlivě dostupná v území OPR Králíky a východní části ORP Žamberk – od města Jablonné směr východ) a **v rovině garantovaného nízkoprahového přístupu ke službě** (aktuálně nemají ke službě přístup všechny osoby, které o ni projeví zájem a to jak z důvodů ekonomických /nesoulad mezi náklady léčby a výkonnostními platbami/, tak z důvodu nedostatečného vybavení služby finančně nákladnějšími pomůckami a vybavením). V oblasti poskytování SPP v pobytových zařízeních probíhá v území pilotní zavádění služby SPP v pobytovém zařízení v České Třebové s cílem být schopni samostatně zajišťovat i služby SPP. Ačkoliv aktuálně probíhá zavádění aktivity, **potřeby k zajištění financování** služby jsou obdobné jako v rámci MSPP (koordinátor paliativní péče, podpora multidisciplinárního týmu, edukace personálu domova, podpora neformálních pečovatелů, psychologická a duchovní péče, náklady paliativního lékaře a vybavení – zázemí). I v této oblasti je tedy klíčovou potřebou podpořit udržení a rozvoj SPP v pobytových zařízeních a vytvořit podmínky pro sdílení zkušeností v této oblasti /2.1.7./

(nástin opatření a aktivit):

- **Široce dostupná služba SPP v území Orlicka**
 - *Aktivity směřující ke koordinaci / zastřešení služby MSPP /SPP v pobytových zařízeních v území, edukace zapojených subjektů, místní „konference“, systematické vyhodnocování a rozvoj ve spolupráci s partnery v území*
 - *Aktivity směřující k podpoře neformálních pečovatелů a pozůstalých při péči o závislou osobu (doprovázení, edukace, asistence, psychologická podpora atd.)*
 - *Aktivity směřující k zajištění materiálně technického zázemí a vybavení pro potřeby neformálních pečovatелů a pobytových zařízení poskytujících SPP (asistivní pomůcky, zdravotnické vybavení) a pro zdravotnické výkony, pečovatelské a další úkony*
 - *Aktivity směřující k podpoře multidisciplinárních týmů (supervize, intervize, vzdělávání atp.) SPP*
 - *fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:*

I přes široký systém sociálních a návazných služeb žijí v území osoby, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci s negativním dopadem na ně samé a /nebo na jejich (bezprostřední) okolí. Současně tyto osoby zpravidla nejsou „ošetřeny“ sítí sociálních služeb a nachází se na jejich „pomezí“.

Do této skupiny patří **osoby v postavení neformálních pečovatелů**, kteří se mohou potýkat s nepříznivou situací právě v souvislosti s poskytováním péče – těmto osobám chybí především aktivity/služby, které by jim umožnily lépe zvládat tuto náročnou životní úlohu, a to jak z praktického hlediska (vzdělávání/kurzy v oblasti zvládnutí péče o závislou osobu), tak z hlediska péče o duševní zdraví, lepšího vyvážení osobního života pečovatele /péče o rodinu – péče o závislou osobu – péče o sebe – příp. zaměstnání/ a vytvoření podmínek pro opětovný návrat do zaměstnání po ukončení péče. S touto problematikou úzce souvisí potřeba **řešení potřeb osob v seniorském věku** s cílem zajistit udržení přiměřených sociálních kontaktů, nalezení vhodné možnosti aktivního /smysluplného trávení času, s cílem maximálně prodloužit dobu, po kterou jsou schopni žít plnohodnotný život a budou plně odkázáni na pomoc rodiny, nebo systému. Dle vyjádření odborů sociálních služeb je /a výhledově bude/ tato služba **nejvíce potřebná jak u osob s mentálním postižením (demenci)**. Většina osob v seniorském věku

setrvává v rodinném prostředí, a to v **dlouhodobé péči** – kdy k aktivní plnohodnotné podpoře udržení a rozvoji kognitivních schopností často pečující rodině **již nezbyvá dostatek sil** a pro většinu neformálních pečovatelů není možnost využívání sociálních služeb typu „pečovatelská služba, nebo osobní asistence“ v takovém rozsahu, jaký by byl nutný k podpoře aktivizace seniorů, z finančního hlediska dostupná. V území není dostupná sociálně aktivizační služba pro seniory. Ve vztahu k podpoře neformálních pečovatelů je definována i **potřeba posílení spolupráce pobytových zařízení sociálních služeb a rodiny** s cílem podpořit/umožnit zapojení rodin (jako neformálních pečovatelů) do péče o osoby využívající zařízení sociálních služeb (pobytové, odlehčovací atd.).

Další skupinou pohybující se na pomezí služeb jsou **osoby, nebo rodiny s nízkými příjmy**, které se v dalším snaží být platnými plnohodnotnými členy společnosti jsou však limitovány nízkou úrovní příjmů a jejich výpadek, stejně jako úhrada mimořádného výdaje pro ně představuje významnou zátěž (až 27% obyvatel Pardubického kraje má problém zaplatit neočekávaný výdaj ve výši 11 200 Kč, pro 25% domácností představuje náklady na bydlení velkou zátěž, **8% domácností vychází s příjmem s velkými obtížemi**). Vzhledem k obtížné finanční situaci je nezřídka složitě po děti plně se začlenit do kolektivu vrstevníků, se kterými je pro ně nezřídka složitě najít společné téma. Na pomezí služeb se také nachází **osoby, které se dostanou do nepříznivé sociální situace bez svého zavinění** („vyšší moc“), zpravidla z důvodu náhlého zhoršení zdravotního stavu (tragickou situaci) jednoho, či více členů domácnosti, kteří se podílí na příjmech a zajištění chodu rodiny. V období mezi vznikem této mimořádné situace a vyřízení záležitostí souvisejících s čerpáním potřebných nároků (vyřízení nároků na příspěvky, oslovení vhodných sociálních služeb a navázání spolupráce, aktivizace zdrojů v rodině, projednání situace se zaměstnavatelem, ve škole atd.) dochází k časovému „oknu“, kdy se osoby a rodiny nachází v aktuální nouzi, s jejíž řešením potřebují pomoci (finančně, formou hmotné pomoci, či formou praktické výpomoci).

V území byly dále zmapovány problémy a potřeby související s řešením situace **osob se špatným zdravotním stavem či zdravotním znevýhodněním (včetně psychiatrické diagnózy, či s poruchou osobnosti), bez rodinného zázemí a podpory rodiny, osoby se závislostmi na alkoholu a drogách atd.** Tyto osoby obvykle žijí v nevyhovujících bytových podmínkách, nebo bez domova (stabilní komunita bezdomovců činí v území MAS cca. 30–35 osob, největší komunita se nachází ve městě Ústí nad Orlicí – cca. 20 osob), potýkají se se zadlužeností, nezaměstnaností, špatným zdravotním stavem. Nedokáží hospodařit s prostředky získanými v rámci sociálních dávek, nebo jsou lehce zneužitelní, a proto následně nemají prostředky pro základní potřeby. Problém pak představuje jak **dlouhodobě neřešená situace těchto osob, tak zajištění péče pro tyto osoby ve chvíli, kdy, již nejsou schopni postarat se o sebe sami** (např. z důvodu špatného zdravotního stavu), ztratí střechu nad hlavou atd. V aktuální chvíli se **na území nenabízí vhodná pobytová služba, pro tyto osoby**, které zpravidla nesplňují podmínky pro umístění do zdravotnického zařízení, z důvodu dluhů, které mají vůči samosprávě nesplňují podmínky pro umístění do zařízení typu dům s pečovatelskou službou a/nebo k jejich úhradě nemají finanční prostředky, případně nejsou ochotni se přizpůsobit režimu dané služby, pokud už jim je zajištěna. Současně je situace těchto osob v dalším převážně neřešena až do chvíle, kdy začne docházet ke konfliktům, nebo problémům.

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora neformálních pečovatelů**

- *Aktivity zaměřené na potřeby pečujících osob, především v oblasti edukace/zaškolení v péči osobou závislou, zvládnutí náročných situací v péči o osobu závislou, podpora při zvládnutí péče – mít se na koho obrátit, sdílení, péče o duševní zdraví a aktivity umožňující lepší vyvážení péče o rodinu – péče o závislou osobu – péče o sebe – příp. zaměstnání, podpora po ukončení dlouhodobé péče.*

- fin.z.: SCLLD/OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:

- *Nové/innovativní aktivity zaměřené na odlehčení situace neformálních pečovatelů a hlubší podporu osob v závislosti postavení (nabídka komunitních aktivit s vhodným aktivizačním programem, možnost krátkodobého zastoupení neformálního pečovatele v péči, využití dobrovolnictví atd.)*

- fin.z.: SCLLD/OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:

- *Aktivity zaměřené na posílení spolupráce pobytových zařízení a neformálních pečovatelů a cílem podpořit/umožnit zapojení rodiny (v postavení neformálního pečovatele) do péče o osoby využívající zařízení sociálních služeb (pobytové, odlehčovací atd.)*

- fin.z.: SCLLD/OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:

- **Podpora a pomoc pro osoby v akutní nouzi a/nebo jinak nepříznivé životní situaci**

- *Aktivity zaměřené na hmotnou pomoc pro osoby v hmotné nouzi*

- *Aktivity zaměřené na řešení potřeb osob v akutní nouzi – do doby pokrytí potřeb osob v rámci systému sociálních a návazných služeb atd.*

- *Inovativní aktivity zaměřených do oblasti aktivizace místních zdrojů k podpoře a pomoci osobám v nepříznivé situaci /na pomezí dostupných služeb/ a to prostřednictvím svépomoci, sdílené péče, homesharingu, vrstevnické výpomoci, dobrovolnictví, komunitní práce atd.*

- *Vznik a zajištění provozu pobytového zařízení pro osoby bez přístřeší, které nesplňují podmínky pro přijetí do pobytových zařízení stávající sítě sociálních služeb*

Specifická pozornost byla věnována otázce sociálně-vyloučených lokalit v území MAS ORLICKO. Ty se nachází v území MAS ORLICKO celkem (v České Třebové a v Ústí nad Orlicí).

V Ústí nad Orlicí se jedná o 6 lokalit (aktuálně Švermova, Třebovská, Kerhartice, ul. J.K.Tyla, ul. Sv. Čecha, Oldřichovice) v kterých žije aktuálně cca. 120 osob. V lokalitě probíhá od roku 2018 komunitní práce (s podporou MAS /SCLLD). Tato podpora probíhala ve 3 „vlnách“ – pilotní projekt (realizace komunitní sociální práce, CÍL: vytipování lídrů lokality a jejich provázení, vytvoření platformy pro řešení potřeby SVL a provázení lídrů při jednáních v platformě, přímá práce v terénu SVL) + 1. návazný projekt (Pokračování aktivit v rozsahu nastaveném v rámci pilotního projektu. Pokračování podpory. CÍL: vytipování lídrů lokality a jejich provázení, práce s platformou a motivace účastníků k pro řešení potřeby SVL a provázení lídrů při jednáních v platformě , přímá práce v terénu SVL) + 2. návazný projekt – dosud v realizaci (Vznik

komunitního centra jako dalšího prvku podpory komunity, zařazení širšího spektra participativních aktivit definovaných ve spolupráci s lídry (s cílem posílit jejich kompetence při řešení problémů a potřeb a to jak **v rovině formální** – jednání s dalšími organizacemi, které se na řešení problému podílí, tak **v rovině praktické** – samotná aktivní participace na řešení problému vznik pozice sociálního pedagoga, pokračování podpory a provázení lídrů a práce s platformou.

V rámci evaluace proběhlých projektů a průběžného zhodnocení aktuálně probíhajícího projektu byly zmapovány tyto aktuální přínosy (zvýšení informovanosti cílové skupiny o novinkách a aktuálním fungování měst, zlepšení komunikace – podařilo připravit obyvatele na zamýšlené zvyšování nájemného v městských bytech, významně se zlepšila komunikace mezi správcem bytového fondu a obyvateli a v řadě případů také konkrétní podmínky pro život – úprava okolí domů a jejich prostor. Zlepšily se též sousedské vztahy ve vyloučených lokalitách a údržba majetku. **Lídři za jednotlivé lokality jsou nyní schopni definovat problematická témata**, kterým se chtějí věnovat. K aktuálním a přetrvávajícím problémům a potřebám lokality patří: **vysoká nezaměstnanost cílové skupiny, dluhy a špatná finanční situace a také nízká motivace k podpoře vzdělávání dětí.**

Problémem řada obyvatel lokalit v oblasti bydlení je **nízká motivovanost k dodržování platební kázně při hrazení nájemného a dalších poplatků spojených s bydlením** (např. za komunální odpad), placením energií. **Dílčí řešení řady jednotlivých případů se zadařilo, ale tento fenomén stále přetrvává**, stejně jako předluženost romských obyvatel, s tím souvisí také **nízká motivace legálně pracovat. Je důležité pracovat na změně myšlení a postojů, stejně tak návyků ohledně pravidelného docházení do zaměstnání.** U obyvatel, kteří by chtěli pracovat, je často problémem **nízká kvalifikovanost**, což souvisí s přístupem ke vzdělání a nízké motivaci romské menšiny k dosažení vyššího než jen základního vzdělání. V této oblasti je důležité aktivně a dlouhodobě pracovat na změně postojů, vysvětlovat výhody získávání odpovídající kvalifikace a do budoucna možnosti získání lepších pracovních příležitostí. Ke stěžejním potřebám do budoucna patří **rozšíření spolupráce se vzdělávacími institucemi a motivace rodin ke studiu dětí.** K přetrvávajícím **problémům patří sousedské vztahy mezi romskými obyvateli**, ale i mezi minoritou a majoritou. Jedná se především o **udržování pořádku ve společných prostorách, před domy nebo na společných zahradách.**

Zásadními tématy, jsou rodinné vztahy a podpora dětí ve vzdělávání a v sociálním začleňování. I v této oblasti se v souvislosti s pandemií COV-19 problémy prohlubují, a to i přes maximální podporu a intervence školy/OSPOD města Ústí nad Orlicí. Mezi **další problémy, které definovaly samy osoby žijící v romských lokalitách v Ústí nad Orlicí, patří tyto: vzdělávání dětí v době covid-19, sousedské spory, bydlení – výměny bytů a nezaměstnanost.**

Z uvedených oblastí, které chtějí řešit samotní obyvatelé sociálně vyloučených romských lokalit, se v podstatě všechny tyto oblasti shodují i s potřebami, které by rádi řešili i představitelé města a sociální pracovníci odboru sociálních služeb města Ústí nad Orlicí. Velkým přínosem je také již současná efektivní navázaná spolupráce s institucemi a organizacemi (státní správy i samosprávy, neziskovými organizacemi, příspěvkovými organizacemi), které v současné době již jsou a do budoucna budou nadále zapojovány do řešení problémových okruhů v rámci aktivní platformy.

. Ve vyloučené lokalitě v České Třebové bydlí okolo 800 obyvatel. Počet osob v lokalitě se výrazně nemění. V lokalitě se vyskytují **problémy s vysokou mírou nezaměstnanosti a závislost na sociálních dávkách, problémy s drogami a také časté drobné krádeže.** Na rozdíl od Ústí nad Orlicí, kde je problematika řešena prostřednictvím komunitní práce, v ve vyloučené lokalitě v České Třebové působí organizace NADĚJE (podporována městem Česká Třebová) – která zde vykonává jak sociální služby terénního charakteru, tak správcovské činnosti. **Dle diskuse s místními aktéry by bylo účelné posílení rozsahu terénní služby v lokalitě.** Dalšími organizacemi, které působí ve vyloučené lokalitě, jsou Oblastní charita Ústí nad Orlicí, Farní charita Litomyšl, Amalthea, z.s., Městská policie Česká Třebová, sociální odbor městského úřadu, DDM Kamarád. DDM Kamarád pořádá časté aktivity, akce a výlety pro zdejší obyvatele v rámci programů prevence kriminality. Velkým přínosem je fungování nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, které zde provozuje Naděje a jehož náplní jsou volnočasové aktivity, kontakt se společenským prostředím, hájení práv, obstarání osobních záležitostí, výchovné a vzdělávací činnosti. Služba Dům na půli cesty je v dnešní době pokryta Květnou zahradou v Květné. V blízkosti sídliště se nachází odloučené pracoviště Speciální základní školy, mateřské školy a praktické školy Ústí nad Orlicí, jejímž zřizovatelem je Pardubický kraj. Do této školy docházejí děti se speciálními vzdělávacími potřebami na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Převážná část dětí z této lokality dochází do Základní školy Česká Třebová, Nádražní ulice.

Úspěšnost na vyšším stupni vzdělávání – na učilištích je mizivá. Většina studentů opouští toto vzdělávání během prvních měsíců. Důvodem je odloučení od rodiny, silná vazba na komunitu, dojíždění, dlouhá doba studia. Chybí dvouleté učební obory. Základní vzdělávání opouští děti v sedmé a osmé třídě, mylně považují devět let strávených ve škole (v případě opakování ročníku na obou stupních) za ukončené základní vzdělávání, poté nemohou nastoupit na učební obory tříleté, popř. na rekvalifikaci ÚP. /2.1.7./

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora pro sociálně vyloučených lokalit**

- *Aktivity zaměřené na komplexní přístup k potřebám SVL s těžištěm v oblasti pokračování komunitní práce a posilování role komunitního centra jako osvědčeného nástroje pro motivaci obyvatel SVL a osvojování kompetencí ke snižování problémů sociálního vyloučení a participaci na řešení věcí veřejných*
- *Aktivity zaměřené na podporu vzdělávání a dokončení studia*
- *fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřena AK:*

Na zajišťování podpory, pomoci a služeb pro osoby, které ji potřebují v území participuje velmi široké spektrum subjektů (obce, města, poskytovatelé sociálních služeb a dalších služeb sociálního začleňování). K identifikaci klíčových potřeb a následně, přípravě, realizaci a udržitelnému rozvoji intervencí v území se jako klíčová **potřeba jeví spolupráce těchto subjektů**, a to jak v rovině **komunitního plánování sociálních služeb** /probíhá pouze v části území/, tak v oblasti **podpory síťování organizací s obdobným zaměřením/cílovými skupinami/, předávání zkušeností, dobré praxe i problémů a potřeb.** Ačkoliv velký podíl (především větších a profesionálních) organizací již dosáhl vysoké

úrovně v oblasti strategického plánování, vybrané organizace a obce doposud nemají **dostatečný vhlad a systémový přístup k problematice strategické, koncepční a metodické činnosti**. K následně podpoře zavádění a realizace intervencí, především těch, které jsou v území pilotní, je nezbytná animační, poradenská a koordinační podpora.

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora spolupráce, síťování a posilování absorpční kapacity území**
 - *Aktivity zaměřené na vytváření sítí spolupracujících organizací, jako možnosti předávání zkušeností, vzájemného učení, sdílení řešení potřeb v oblasti podpory a pomoci osobám, které pomoc potřebují*
 - *Podpora strategického plánování v organizacích*
 - *Zvýšení míry vzájemné spolupráce a účinné komunikace obcí a jejich zastupitelstev s dalšími aktéry/ organizacemi/ službami v území*
 - *Podpora lokální koncepční, strategické či metodické činnosti obcí v oblasti sociálního začleňování ve spolupráci s dalšími subjekty, např. při aktivním zjišťování potřeb v obci (průzkumy a šetření lokálního charakteru) nebo při zavádění koordinovaného přístupu k řešení dané problematiky v území (koordinace a síťování), např. tvorba obecních plánů prevence rizikových sociálních jevů a krizových plánů obce pro oblast sociálního začleňování*
 - *Podpora posílení výkonu sociální práce v obcích*
 - *Aktivity k posílení absorpční kapacity území /poradenství, animační aktivity, omezování administrativní náročnosti atd./ - fin.z. , zdroje území: , ověřená AK:*
 - *fin.z.: OPZ+/MAS, OPZ+, zdroje území: , ověřená AK:*

→ **Rozvojová potřeba:** Služby, podpora a pomoc pro osoby, které je potřebují

→ **Rozvojový potenciál:** Intervence MAS ORLICKO účelně doplňují systémově poskytované sociální a zdravotnické služby. Poskytovatelé služeb tak mohou poskytovat podporu osobám sociálně vyloučeným, nebo sociálním vyloučením ohroženým v potřebné kvalitě, rozsahu a komplexu. Systém služeb je pak doplněn aktivitami komunitního charakteru, které řeší lokální problémy a potřeby na bázi přímé podpory a zapojení místních obyvatel, organizací do komunitních, společných a sdílených aktivit, využívá možnosti dobrovolnictví a další nástroje aktivizaci místních zdrojů. Intervence v území vznikají ve spolupráci a vytváří podmínky pro sdílení zkušeností a posilování kapacit území v oblasti péče o osoby, které potřebují podporu a pomoc.

Klíčové potřeby v oblasti formálního a neformálního vzdělávání

SC 1.4. Vzdělání jako pilíř udržitelného rozvoje území

Evaluace realizace programového rámce IROP v oblastí školství, společně s terénním šetřením v území prokázala potřebu další investiční podpory škol a školských zařízení v území. Z šetření MAS ORLICKO vyplývá, že více než 50 % objektů škol a školských zařízení v územní působnosti MAS ORLICKO starších 15 let a doposud neprošlo rekonstrukcí (modernizací). Velké množství budov škol by **potřebovalo nutný zásah, rekonstrukci prostor a obnovu svého vybavení a to jak „základního“ vybavení** (tj. prostor šaten, chodeb, kmenových učeben, kabinetů, školní zahrady, atd) **tak vybavení pro výuku** (odborné učebny a kabinety, praktické vyučování, klíčové kompetence, IT vybavení školy, sportoviště atd.). Za účelem **propojení formálního a neformálního vzdělání** mají školy potřebu pořízovat /rozšiřovat své zázemí pro realizaci volnočasových kroužků a dalších aktivit, které mohou **sloužit i široké veřejnosti v rámci obce**. V období 2014–2020 realizovaly školy v území investice do škol především v oblasti podpory technického a přírodovědného vzdělávání a v souvislosti s tím také do bezbariérových přístupů a vybavení škol. Investice však probíhaly především ve školách s 2. stupněm žáků, školy pouze s 1. stupněm a mateřské školy byly limitovány především **nastavením podmínek dotačních programů** a některé uváděly jako překážku **administrativní náročnost a přílišné vytížení**. Školy, které realizovaly úspěšné investiční akce současně mají zájem pokračovat v modernizaci škol s cílem udržet tempo s aktuálním pokrokem a dobou a nabídnout adekvátní podmínky pro vzdělávání. Současně trvá zájem škol o investice pro vzdělávání žáků se SVP (reedukační učebny atd.) – i zde je část investic často limitována prostory školy. Z hlediska kapacitní dostupnosti je v segmentu ZŠ kapacita škol dostatečná (naplněnost cca. 80 %), v segmentu MŠ je z pohledu celého území MAS kapacita dostačující – **nedostatečná kapacita je evidována především místně (města a okolí) - a dále lze tento trend očekávat v obcích, kde probíhá intenzivní investiční výstavba je plánováno významné rozšíření kapacit MŠ /zařízení péče o děti**. V území se aktuálně (2021) nachází 1 MŠ, které byla Krajskou hygienickou stanicí Pardubického kraje udělena **výjimka z minimální plochy** místnosti užívané jako herna a ložnice. V některých obcích je však kapacita zajišťována provizorně, případně na úkor dalších služeb a toto řešení tak není dlouhodobě optimální (např. Letohrad).

V rámci procesu místního akčního plánování probíhá v území diskuse nad potřebami škol vzhledem ke zvyšování kvality vzdělávání s cílem vytvářet ve školách podmínky pro rovný přístup ke vzdělávání u všech žáků. Od roku 2016 vzniká v území síť spolupracujících škol a pedagogů a dochází k posilování spolupráce v rámci **vzájemného učení** (ukázkové hodiny, workshopy, stáže, profilace místních lídrů), **sdílení zkušeností i společného strategického plánování**. V rámci implementačních projektů byla v souladu s prioritami MAS a území pilotována témata v oblasti **pedagogické diagnostiky na MŠ**, rozvoje **kritického myšlení, kariérového poradenství, demokratického učení, spolupráce škol a firem ve vzdělávání** a v neposlední řadě **spolupráce skupin škol při zavádění nových metod do výuky a potenciálu komunitní role školy**. Z evaluace jednotlivých projektů a výstupů jednání pracovních skupin vyplývají především tyto klíčové potřeby rozvoje vzdělávání v území: kontinuální **podpora vzdělávání pedagogů ve školách v celém spektru odborností** (klíčové kompetence, měkké kompetence – kritické myšlení, demokratické učení, kreativita, rozvoj osobnosti, identifikace a rozvoj talentu, identifikace a podpora žáků ohrožených školních neúspěchem, ...) **společně s hlubší podporou pedagogů při implementaci získaných zkušeností a kompetencí do výuky** (a to jak z pozice vedení škol, tak odborná metodická podpora pedagogů). **S tím souvisí potřeba ucelenějšího přístup k hodnocení kvality vzdělávání**

, propojená se **strategickým plánováním na úrovni školy a celých školních kolektivů**. V rámci podpory vyváženého rozvoje kvality vzdělávání v území je nezbytná **podpora pokračování spolupráce navázaných partnerství škol (sítě spolupracujících škol a pedagogů) a možnost prohlubování a rozšiřování spolupráce v území**. V oblasti sladování požadavků trhu práce a trhu absolventu je nutná další **podpora spolupráce škol a firem** (stáže, projektové dny, volnočasové aktivity atd.) a využívání nástrojů **kariérového poradenství** a dalších nástrojů zaměřených na identifikace potenciálu žáků. Potřeby zmapované v terénu korelují s analýzou aktuálních celosvětových a společenským trendům (exponenciální rozvoj moderních technologií a trendů, změna struktury průmyslu a služeb, oborová změna povolání). V souladu s těmito trendy by měly měkké kompetence (kreativita, kritické myšlení, ...) představovat **nejvýraznější prvek vzdělávání**, který bude uplatňován **průřezově a trvale** během celého vzdělávacího procesu. Personální potřeby škol jsou momentálně významně podpořeny v rámci tzv. šablonových výzev, v rámci kterých ve školách působí školní asistenti, školní psychologové, speciální pedagogové, atd..., přesto v některých školách nejsou tyto pozice obsazeny, nejčastěji z důvodu nedostatku kvalifikovaných osob. V oblasti zvyšování kapacit vzdělávání směrem k individualizaci vzdělávání vzhledem k možnostem každého žáka došlo také k podpoře žáků se SVP (speciálními vzdělávacími potřebami). K přetrvávajícím potřebám patří především potřeba **posílení spolupráce školy a rodiny u žáků ohrožených školním neúspěchem** (nízká motivace rodičů ke vzdělávání, nedostatečná kapacita rodiny k podpoře dětí, ...) a podpora těchto žáků ve vzdělávání a/nebo socializaci i mimo rámec školního vzdělávání (doučování, mentoring, peer-to-peer programy, ...). V oblasti podpory nadaných žáků přetrvává potřeba **v celém spektru od vzdělávání pedagogů v oblasti identifikace a podpory talentu, až po zohlednění potřeb těchto žáků v rámci školního vzdělávání**. Z dosavadní spolupráci se školami zcela jasně vyplývá prioritizace podpory **wellbeingu** žáků a pedagogů. Terénní šetření v obcích Orlicka současně potvrdilo významný místní **potenciál škol k podpoře místní spolupráce při saturování dalších potřeb obcí** – školy a jejich prostory (učebny, knihovny, sportovní zařízení) mohou sloužit a slouží pro setkávání občanů, spolkové a společenské akce, případně i jako prostor pro další vzdělávání. **Potřeba využití potenciálu posilování vazeb dětí a žáků k místě a regionu se jeví** (společně s dalšími intervencemi) **jako klíčová** při motivaci absolventů k následnému dalšímu působení v regionu, ze kterého pochází (odliv mladých osob z regionu).

(nástin opatření a aktivit):

- **Dostupné a kvalitní zázemí pro vzdělávání a služby péče o děti (SC 3.1.)**
 - *Aktivity zaměřené na zajištění dostatečné kapacity kvalitního a cenově dostupného zázemí pro předškolní vzdělávání a pro zajištění služeb péče o děti v místech, kde není kapacita dostatečná, nebo je zajišťována na základě výjimky (dětské kluby, dětské skupiny, školní družiny, příměstské tábory, MŠ, ZŠ)*
 - fin.z.: IROP, PRV/MAS, , zdroje území: , ověřená AK:
 - *Aktivity zaměřené na investice/ modernizace/novou výstavbu škol a školských zařízení, vč. školních zahrad a jídelen a investice vedoucí ke zvýšení standardu školy při formálním i neformálním vzdělávání (školní šatny, kabinet, sociální zázemí, společné prostory škol, kmenové učebny, sportoviště, školní zahrady atd.)*
 - fin.z.: IROP, PRV/MAS, , zdroje území: , ověřená AK:
- **Optimální všestranný rozvoj žáků škol v celém spektru praktických činností a dovedností**
 - *Aktivity zaměřené na vybavení škol za účelem zvýšení kompetencí žáků v odborných dovednostech, k nácviku praktických činností a dovedností dětí a žáků na všech úrovních vzdělávacího procesu (včetně vzdělávání dětí od 2 let), zvýšení schopností v IT a cizích jazycích, které jim pomohou v budoucím uplatnění na trhu práce a investice k podpoře inkluzivního vzdělávání žáků.*
 - fin.z.: IROP, PRV/MAS, , zdroje území: , ověřená AK:
- **Dostatečná kapacita, odbornost a podpora účastníků vzdělávání**
 - *Aktivity vedoucích ke zvyšování a/nebo udržení kapacit účastníků vzdělávání formou vzdělávání a následné podpory při zavádění do výuky*
 - *Vzdělávání pedagogů, včetně následné podpory při zavádění získaných zkušeností a možnosti sdílení získaných zkušeností*
 - *Podpora zavádění vzdělávacích programů zaměřených na zvyšování pedagogických a manažerských kompetencí a na zvyšování kompetencí účastníků dialogu ve vzdělávání*
 - *Podpora výměnných pobytů, stáží, praxí atd.*
 - *Podpora škol v oblasti strategického plánování a pedagogického leadershipu*
 - *Aktivity zaměřené na personální podporu škol:*
 - *Podpora působení školních psychologů a speciálních pedagogů ve školách*
 - *Podpora působení psychologů, speciálních pedagogů a sociálních pracovníků ve školských poradenských zařízeních*
 - *Zajištění kontinuální podpůrné logopedické péče ve školách a školských zařízeních*
- **Podpora spolupráce, síťování a posilování absorpční kapacity území**
 - *Opatření zaměřená na podporu rozvoje a posílení iniciativ vedoucích k získávání zkušeností a síťování mezi školami.*
 - *Aktivity zaměřené na vytváření sítě spolupracujících pedagogů a škol, jako možnosti předávání zkušeností, vzájemného učení, sdílení řešení potřeb škol a společné diskuse nad aktuálními potřebami v oblasti vzdělávací politiky v území*
 - *Aktivity vedoucí k podpoře efektivní spolupráce škol, školských zařízení a firem přispívající ke zvyšování souladu mezi požadavky trhu práce a trhu absolventů (spolupráce škol a firem / NNO – praxe, stáže, projektové dny, workshopy atp.)*
 - *Aktivity zaměřené na posilování spolupráce s rodiči*
 - *Podpora spolupráce se zástupci firem, starosty měst jako zřizovateli základních škol a podporovateli rozvoje firem v regionu v rámci motivace žáků ke studiu*
 - *Aktivity k posílení absorpční kapacity území /poradenství, animační aktivity pro školy, omezování administrativní náročnosti, atd./.. – fin.z. , zdroje území: , ověřená AK:*

- **Škola pro 21. století**

- *Aktivity zaměřené na inovace ve výuce a modernizace vyučovacích metod a forem vedoucích k rozvoji kritického a kreativního myšlení dětí a žáků, rozvoji podnikavosti, podporu kariérového poradenství a na podporu demokratického učení*
 - *Aktivity zaměřené na vyhledání talentovaných žáků, příprava výzkumných projektů, mentoring a další aktivity a projekty organizované školou na podporu rozvoje talentovaných žáků*
 - *Aktivity zaměřené doučování pro žáky se sníženou motivací a pro žáky ohrožené opakovaným školním neúspěchem*
 - *Podpora socializace žáků ohrožených školním neúspěchem i mimo rámec školního vzdělávání*
 - *Aktivity podporující well-being žáků a pedagogů*
- fin.z. , zdroje území: , ověřená AK:

- **Komunitní role ve vzdělávání**

Opatření zahrnuje především následující podporované aktivity:

- *Podpora uplatnění témat regionálního vzdělávání do ŠVP ZŠ a MŠ*
 - *Tvorba regionálních vzdělávacích materiálů (učebnice, pracovní sešity, interaktivní prezentace, ...) a pořízení vzdělávacích pomůcek*
 - *Tvorba interaktivních prezentací,*
 - *Vznik prezentačních center, expozic s regionální a místní tematikou*
 - *Výstavba, rekonstrukce, modernizace, rozšíření a vybavení prostor plnicích komunitní role vzdělávání*
 - *Výstavba, rekonstrukce, modernizace, rozšíření a vybavení škol a školských zařízení pro potřeby komunitního využití.*
- fin.z. , zdroje území: , ověřená AK:

V území MAS ORLICKO byly identifikovány slabé stránky a ohrožení spočívající v malém počtu studentů s nadprůměrnými výsledky a nízkým podílem obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním.

Současně byl analýzou Životních podmínek domácností v Pardubickém kraji prokázán značný podíl domácností, které vykazují různou míru ekonomického strádání a známky chudoby, kdy tento trend může být i nadále prohlouben stávající pandemickou krizí. Neformální, zájmové a celoživotní, atraktivně nabídnuté a **cenově dostupné** vzdělání, doplňující formální vzdělávání, představuje ideální možnost zajištění vzdělávání, osobního rozvoje a zvýšení zájmu žáků o celé spektrum technických a přírodovědných oborů za pomoci místních řemeslníků, odborníků z oboru nebo rodičů v souladu s potřebami území.

Specifická situace v území je identifikována především v ORP Králíky. V obci Červená Voda začala působit pobočka střediska volného času – Animo Žamberk. V samotných Králíkách však nepůsobí žádná organizace zaměřená na neformální vzdělávání. Posilování přístupu ke službám v tomto ORP je současně žádoucí vzhledem k negativnímu trendu vylidňování a stárnutí obyvatelstva v pohraničí (ORP Žamberk, Králíky), s vysokým podílem obyvatel se základním vzděláním v ORP Králíky. Současně je v území spíše omezená nabídka možností neformálního celoživotního vzdělávání (toto je saturováno především v oblasti sportovní a rukodělné – keramické a tvořivé dílny, dále v oblasti rodin, rodičovství a mateřství – kurzy a semináře). V Ústí nad Orlicí působí jazyková škola. Ačkoliv by mohlo být zázemí pro neformální vzdělávání zlepšeno, chybí v území především nositelé projektů, kteří by se zaměřovali na téma celoživotního vzdělávání.

Analýzy území prokázaly potřebu zázemí a vybavení pro zajištění neformálního, zájmového a celoživotního vzdělávání.

(nástin opatření a aktivit):

- **Nabídka celoživotního vzdělávání**

- *Opatření je zaměřeno na zajištění nabídky celoživotního vzdělávání obyvatel v území (semináře, přednášky, vzdělávací kurzy atd.). Současně je třeba podpořit investice, stavební úpravy a pořízení materiálně – technického vybavení nezbytné pro realizaci nabídky celoživotního vzdělávání žadatelem...*
- fin.z. , , zdroje území: , ověřená AK:

→ **Rozvojová potřeba:** Vzdělávání jako pilíř udržitelného rozvoje území

→ **Rozvojový potenciál:** Intervence MAS ORLICKO účelně doplňují systémově nastavenou podporu formálního a neformálního vzdělávání v území. Vytvářejí podmínky pro kvalitní materiálně-technickou základnu vzdělávacího procesu a prostřednictvím podpory vzdělávání, regionální spolupráce a inovací ve výuce podporují školy a neziskové organizace při transformaci na vzdělávání pro 21. století, při respektování možností a potenciálů škol jako významného silného lídra kulturního a spolkového života obcí a měst.

Strategická oblast 2: Podnikatelský sektor a trh práce

Klíčové potřeby rozvoje sektoru zemědělství a lesnictví

SC 2.1. Rozvinutá zemědělská výroba a lesnictví

Z pohledu vývoje počtu zemědělských subjektů v jednotlivých letech lze konstatovat, že má zemědělství zvyšující tendenci. Dokládá to fakt, že v roce 2014 působilo na území celkem 786 subjektů a v roce již 953 v oblasti zemědělství, lesnictví a rybářství. Z pohledu zemědělských podnikatelů evidovaných v Registru ekonomických subjektů bylo v roce 2019 celkem 487, což je nárůst oproti roku 2014, kdy bylo evidováno celkem 388 subjektů. Z počtu dotazovaných v rámci terénního šetření (2020) vyplynulo, že nejvíce podnikatelů se zabývá kombinovanou zemědělskou výrobou – živočišnou i rostlinnou výrobou.

I přes značné možnosti dotačních podpor patří mezi hlavní problémové oblasti v území **nedostatečná úroveň investic stavebních, ale i technologických v živočišné i rostlinné výrobě**. Z terénního šetření (2020) vyplynulo, že největší potřeba investic je do oblasti technologií, dále do staveb a v poslední řadě na nákup půdy. S touto potřebou se pojí i **problém nedostatku pracovních sil**, zejména v živočišné výrobě. Na základě toho se zvyšuje zájem o podporu digitalizace výroby a inovace, čímž dojde k poklesu potřeby pracovních sil. Podporou investic do technologií a staveb se podpoří aktivní zemědělské podnikatele v jejich rozvoji, dále také přetrvávající tradice plemenářství a šlechtitelství v území, podpora růstu travního semenářství (od roku 2014 plocha pěstování trav a jetelů vzrostla o 41,9 %) a pěstování brambor (polovina evidovaných pěstitelů brambor v Pardubickém kraji je z okresu Ústí nad Orlicí).

Další potřebou je **využití příznivých přírodních podmínek, které území MAS ORLICKO nabízí**. Ekologické zemědělství je v České republice charakterizováno především extenzivním chovem masného skotu, koz a ovců v zemědělsky méně příznivých oblastech. Jelikož území MAS ORLICKO je z více než 90 % zařazeno v oblastech se znevýhodněnými podmínkami pro zemědělství (= ANC), je ekologické hospodářství nedílnou součástí zemědělství v území. Investicemi do technologií a staveb se podpoří zvyšující se rozvoj ekologického zemědělství s přidanou hodnotou (od roku 2014 je evidován nárůst o 17 ekologicky hospodařících podniků – celkem 67).

Převažující příjmy zemědělských podniků v regionu pocházejí z primární zemědělské produkce. **Míra diverzifikace zemědělské výroby je poměrně nízká**, přičemž historicky tomu tak nebylo. Z výsledků mid-term evaluace SCLLD z poloviny roku 2019 vyplynulo, že současná situace na trhu práce (= nedostatek pracovních sil) významně zabraňuje rozvoji diverzifikace zemědělských podniků. Investicemi do diverzifikace podniků o nové výrobky nebo služby si podniky zajistí silnější postavení a stabilitu na trhu.

Zvyšující se intenzita extrémních výkyvů počasí významně komplikuje rozvoj podnikání v zemědělství a způsobuje řadu problémů (horší úrodnost půdy, nedodržení technologických postupů ve stanoveném období...). Příkladem toho je šetření intenzity sucha, kdy v dubnu 2016 nebylo v území identifikováno žádné počínající sucho, v dubnu 2020 extrémní sucho bylo zaznamenáno na 80 % území. Extrémní výkyvy počasí byly identifikovány i v samotném roce 2020 v jednotlivých měsících. Investice do technologií, strojů a staveb vedoucí k úspoře paliv, snižování emisí, šetrnějšímu zacházení s půdou nebo přesnější aplikaci hnojiv přispějí k adaptaci zemědělství na extrémní výkyvy počasí a udržitelné zemědělství.

Modernizace technického vybavení v provozovnách i samotných objektů dřevozpracujícího průmyslu probíhá velmi pozvolna. Jednotlivé vybavení bylo často již při zahájení provozu pořízeno jako starší (použité). Důvodem je velmi malá přidaná hodnota tohoto produktu (prvotní zpracování dřevní hmoty), která výrazně ztěžuje významnější investice do obnovy provozoven i pořízení vybavení. Provozy tak zaostávají a chátrají. Moderní technologie a stroje jsou o to víc vyžadovány při zmírnění dopadu kůrovcové kalamity a následného zmírnění dopadu ekonomických ztrát, kterým je území MAS také zasaženo. **Podpora malých podniků v dřevozpracujícím průmyslu** investicemi do technologií, strojů a staveb povede k rozšíření jejich výroby, služeb a modernizaci jejich provozoven.

→ **Rozvojová potřeba:** Rozvinutá zemědělská výroba a lesnictví

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na podporu investic do technologií a staveb v živočišné, rostlinné výrobě, na podporu využití příznivých podmínek, které území MAS ORLICKO pro ekologické zemědělství nabízí, na podporu diverzifikace zemědělské výroby, na podporu na adaptaci zvyšující se intenzity extrémních výkyvů počasí a podporu malých podniků v dřevozpracujícím průmyslu, lesním hospodářství posílit konkurenceschopnost lokální ekonomiky v území MAS ORLICKO.

(nástin opatření a aktivit):

- **Rozvoj živočišné výroby, zpracování a odbytu, rozvoj potravinářství a šlechtitelské tradice**
- **Rozvoj rostlinné výroby**
- **Diverzifikace zemědělské výroby**
 - Investice do stavebních, technologických investic (digitalizace výroby, inovace...) v zemědělství
- **Podpora tradičního sektoru dřevozpracujících podniků a lesního hospodářství**
 - Investice do technologií, strojů a staveb v dřevozpracujícím průmyslu

– fin.z.: SZP, zdroje území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje sektoru nezemědělského podnikání

SC 2.2 Fungující a konkurenceschopný sektor nezemědělského podnikání

Obce na území MAS ORLICKO, z.s. mají dlouhodobě rozmanitou a vyrovnanou ekonomickou základnu (ve smyslu zastoupení vybraných odvětví). Z ekonomicky aktivních subjektů evidujících zaměstnance na území MAS ORLICKO převažují subjekty spadající do kategorií mikropodniky (podniky do 10 zaměstnanců) a malé a střední podniky (podniky s 10 až 249 zaměstnanci). V území je role malých a středních podniků v regionu významná, především pro zaměstnanost v menších obcích a periferních oblastech území. Na území některých obcí s rozšířenou působností představují tyto velikostní kategorie největší zaměstnavatele, je zaznamenán trend územní koncentrace středních podniků do venkovských ORP, kde střední podniky tvoří dominantní zaměstnavatele. MSP v regionu jsou značně navázány na velké podniky (na 1 pracovní místo v nich je vytvořeno 0,8 pracovních míst v malých a středních podnicích podílejících se na dodavatelských vztazích). Případný odchod velkých investorů by způsobil významné potíže i malým firmám včetně propouštění jejich zaměstnanců.

V rámci šetření klíčových potřeb sektoru nezemědělského podnikání byly identifikovány problémy v oblasti **nízké úrovně technologické inovace firem v území, především právě u malých a středních podniků**. Mezi klíčové potřeby rozvoje z důvodu nastupujících trendů průmyslu 4.0 tak patří zvyšování technologické inovace podniků s důrazem na MSP prostřednictvím podpory investic do nových technologií pro výrobu a služby, podpory digitalizace, automatizace, robotizace a inovací podnikatelských procesů nebo SW inovace v podnicích (cloudové simulace, SW bezpečnost, řízení procesů jakosti apod.). S očekávanou dynamickou technologickou a inovační proměnou firem se jako nezbytná potřeba jeví oblast **podpory vzdělávání pracovníků v rámci adaptace na nové pracovní podmínky**.

Jako další významný faktor byla pojmenována **potřeba zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů v podnikatelském sektoru a podpořit energetické úspory firem v území, především opět u malých a středních podniků**. Základními tématy, která budou budoucí prioritou, jsou dosahování energetických úspor a zvyšování podílů obnovitelných zdrojů energie v podnikatelském sektoru s důrazem na MSP prostřednictvím podpory investic do energetických úspor a OZE (regulace otopné soustavy, udržitelné a nízkoemisní zdroje vytápění, zateplování, FVE, úspory ve výrobních zařízeních, kombinovaná výroba tepla a el. energie...), energetický management (měření a řízení na straně výroby i spotřeby energií). Novou příležitostí pro území je rovněž možnost zapojení podniků a dalších aktérů do komunitní energetiky, kterou plánuje MAS podporovat.

Třetí klíčovou potřebou je podpora **komplexního dobudování infrastruktury cestovního ruchu**, rozšiřování nabídky produktů a služeb, včetně těch, které jsou určeny osobám s handicapem (bezbariérové přístupy a prostory atraktivit a ubytovacích kapacit, nabídku specifických doprovodných služeb, vzdělávání personálu apod.) V území je velký nadregionální potenciál pro rozvoj CR, tomu ne vždy odpovídá rozsah a úroveň produktů a služeb např. ubytovacích a stravovacích kapacit. U stávajících atraktivit a služeb CR je pak kromě standardu problémem nedostatečná reflexe potřeb osob handicapem či jiným omezením.

→ **Rozvojová potřeba:** Fungující a konkurenceschopný sektor nezemědělského podnikání

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na podporu technologické inovace podniků s důrazem na MSP, podporu dosahování energetických úspor a zvyšování podílů obnovitelných zdrojů energie v podnikatelském sektoru s důrazem na MSP, podporu vzdělávání pracovníků v rámci adaptace na nové pracovní podmínky a podporu rozšiřování komplexní nabídky služeb a produktů v oblasti cestovního ruchu zvýšit konkurenceschopnost podnikatelského sektoru v území MAS ORLICKO a podpořit roli MSP v rámci dodavatelských řetězců.

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora technologické inovace podniků s důrazem na MSP**
 - Pořízení nebo modernizace nových technologií pro výrobu a služby
 - Rozvoj automatizace, robotizace a inovací podnikatelských procesů
 - SW inovace v podnicích (cloudové simulace, SW bezpečnost, řízení procesů jakosti)
- **Dosahování energetických úspor a zvyšování podílů OZE v podnikatelském sektoru**
 - Investice do energetických úspor a využití OZE (regulace otopné soustavy, udržitelné a nízkoemisní zdroje vytápění, zateplování, FVE, úspory ve výrob. zařízeních, užitková vozidla na alternativní pohon...)
 - Energetický management, podpora zapojení podniků a dalších aktérů do komunitní energetiky
- **Konkurenceschopné a dostupné služby cestovního ruchu**
 - Komplexní modernizace stávajících ubytovacích a stravovacích kapacit
 - Rozšiřování nabídky produktů a služeb, včetně těch, které jsou určeny osobám s handicapem (bezbariérové přístupy a prostory atraktivit a ubytovacích kapacit, nabídka specifických doprovodných služeb...)
- **Rozvoj lidských zdrojů v podniku**
 - Vzdělávání potenciálních zaměstnanců
 - Další vzdělávání zaměstnanců
 - Vytváření a zavádění moderních systémů řízení a rozvoje lidských zdrojů, pracovní mentoring, mezigenerační tandemy na pracovištích, ...

- fin.z.: OP TAK, IROP, OPZ+ zdroje území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje trhu práce

SC 2.3. Užší propojení potřeb veřejného zájmu a sociálního začleňování s lokálními politikami zaměstnanosti

V území Orlicka je velmi nízká míra nezaměstnanosti. Mezi obdobími hodnocených let (2015/2020) klesl podíl nezaměstnaných ve všech obcích Orlicka a průměrná míra nezaměstnanosti v obcích a městech na území působnosti MAS ORLICKO byla u dosažitelných uchazečů (obyvatel ve věku 15 až 64 let) činí pouze 1,5 %, ve 14 obcích byly dokonce zaznamenány hodnoty nezaměstnanosti pod 1 %. Při hodnocení nezaměstnanosti u rizikových uchazečů rostl podíl uchazečů především u osob se zdravotním postižením a u osob starších 50 let. **V evidenci úřadu práce tak zůstávají převážně osoby, jejichž možnosti uplatnění na „nechráněném“ trhu práce jsou velmi limitované** – a to jak s ohledem na jejich zdravotní postižení, zdravotní či sociální znevýhodnění, či nízkou motivaci k pracovnímu uplatnění (závislosti, zadluženost a závislost na sociálních dávkách, nedostatek pracovních návyků, špatný zdravotní stav atd.).

V území MAS ORLICKO se rozšířila nabídka pracovního uplatnění v rámci **sociálních podniků**, nabízejících pracovní uplatnění a podporu pro osoby se zdravotním postižením, jedná se však o jednotky pracovních míst, která vždy nejsou vhodná pro osoby s různými druhy postižení. Současně nejsou osoby se zdravotním postižením, či jiným znevýhodněním zpravidla schopni do zaměstnání cestovat větší vzdálenost a nabídky pracovního uplatnění pro tyto osoby je **tak místně limitovaná**.

Dále byly v území zmapovány **rozvojový potenciál** (příklady dobré praxe u neziskových organizací a podnikatelů) v oblasti řešení jak **potřeb sociálního začleňování** osob, které z různých důvodů nejsou schopni pracovat na volném trhu práce – **těmto kterým nabízí možnost pracovního uplatnění i podporu v řešení osobních potřeb** (zprostředkování kontaktu s majoritní komunitou, podporu při řešení různých životních potřeb...), **tak potřeb široké veřejnosti v různých oblastech** (zajištění péče o děti v době prázdnin, nabídka lokálního a finančně dostupného trávení volného času, nabídka volnočasových aktivit, stravování...).

V území Orlicka se aktuálně jedná vybrané neziskové organizace a podnikatele, u kterých je možné identifikovat vysoký stupeň provázanosti na území, lokální zdroje, potřeby a aktéry, stejně jako schopnost flexibilní práce s cílovými skupinami v rámci místních podmínek. Některé z těchto organizací jsou dále etablovány i v systému sociálních služeb, či podnikají v dalších oblastech (např. zemědělství, nabídce stravovacích služeb a cateringu, cestovním ruchu atd.). Především organizace, které nepůsobí v sociálních službách, **bilancují při své činnosti na hraně rentability jednotlivých činností a nemají prostředky k širší podpoře osob** (zdravotně postižených, zdravotně či sociálně znevýhodněných), **a k vytvoření podmínek k pro udržení a rozvoj těchto aktivit** (podpora při provozování sociálního podniku, sociální práce určená osobám zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním, tvorba pracovních míst a širší podpoře těchto osob pro budoucí uplatnění na trhu práce, mapování aktuálních potřeb v místě/sídle/komunitě a vytváření podmínek pro komunitně prospěšné zaměstnávání). Analýza potřeb území přitom potvrdila, že **tento směr řešení místních potřeb představuje jasně uchopitelný a široce veřejně prospěšný rozvojový potenciál**, který může nabídnout široké spektrum nabídky pracovního uplatnění a podpory osobám, které tuto podporu potřebují, a současně uspokojit místní potřeby.

→ **Rozvojová potřeba:** Užší propojení potřeb veřejného zájmu a sociálního začleňování s lokálními politikami zaměstnanosti

→ **Rozvojový potenciál:** Území Orlicka dokáže vytvořit podmínky pro pracovní uplatnění i osobám, které nejsou schopni se uplatnit na volném trhu práce. V rámci inovativních aktivit k podpoře zaměstnanosti a podpory sociálního podnikání vytvoří podmínky k úspěšnému propojení potřeb sociálního začleňování (včetně uplatnění na trhu práce) s řešením lokálních potřeb a uplatní politiky podpory zaměstnanosti s přihlédnutím k lokálním potřebám.

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora inovativních aktivit k podpoře zaměstnanosti a podpora proregionálních aktivit zaměstnanosti**
 - *Prostupné zaměstnávání s důrazem na podporu osob dlouhodobě nezaměstnaných v obci (s vazbou na řešení dalších rodinných a komunitních problémů) a s důrazem na zapojení veřejně prospěšných zaměstnavatelů (obce, NNO) – zácvik/trénink pod dohledem mentora a následně zapojení soukromé sféry (udržitelná pracovní místa na volném trhu práce)*
 - *Komunitně prospěšné zaměstnávání s důrazem na podporu místních veřejně prospěšných zaměstnavatelů, kteří primárně uspokojují místní poptávku, nabízejí lokální výrobky a služby a zaměstnávají znevýhodněné cílové skupiny zejména na malých obcích (s cílem např. zachování místního obchodu, zajištění provozu pojezdny apod.)*
- **Podpora sociálního podnikání**
 - *Aktivity zaměřené na provozování sociálního podniku (mzdy na osobu sociálního pracovníka, marketing sociálního podniku, zázemí sociálního podniku pro potřeby osob se ZP/zdravotním znevýhodněním)*

Klíčové potřeby rozvoje spolupráce v oblasti podnikatelského sektoru

SC 2.4. Plně rozvinutá a fungující spolupráce v oblasti podnikatelského sektoru

Jedním ze strukturálních problémů území je **nedostatečná provázanost akademické a firemní sféry**. K příčinám patří zejména rozdílná kultura obou prostředí a také částečný nesoulad ve struktuře jejich zaměření. Zásadní význam má tak posilování spolupráce obou sektorů už od nejnižších stupňů vzdělávání. Zároveň na místní hospodářství i inovační systém dopadá negativně **trend odlivu kvalifikovaných pracovníků mimo region** do větších center nebo do zahraničí. Udržení kvalitních lidských zdrojů v regionu se jeví do budoucna jako klíčové.

Z analýzy problémů a potřeb vyplynulo, že zásadní rozvojový potenciál má **spolupráce firem a dalších aktérů v území**. S přihlédnutím k rostoucí disproporcii mezi počtem absolventů technických oborů a počtem zaměstnanců, které průmyslové firmy poptávají do svých oborů, se jeví jako aktuální potřeba spolupráce firem se školami. V této oblasti bylo v posledních letech směřováno značné množství intervencí, a to jak v rovině spolupráce firem se školami, tak v oblasti posílení zájmu a motivace ke studiu oborů, ve kterých mohou v území Orlicka získat pracovní uplatnění (projektové dny ve školách, aktivity neformálního vzdělávání atd.) Tam, kde již spolupráce v určitém segmentu funguje

(např. Konsorcium zaměstnavatelů Orlicka), se ukazuje, že přináší významné výsledky, jak na straně škol (zkvalitnění zázemí pro odbornou výuku, zvýšený zájem podporované obory), tak na straně firem (zajištění kvalifikovaných pracovníků). Stejně důležité je ale rozvíjet spolupráci firem a dalších subjektů v území (podnikatelské subjekty navzájem, obce, NNO apod.) Stěžejní oblastí se jeví potřeba spolupráce aktérů v oblasti využití moderních technologií v podnicích, podpora spolupráce při řešení otázek vzdělávání a lidských zdrojů v podnicích, podpora spolupráce místních firem v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, sdílení zkušeností, vizí nebo podpora spolupráce při propagaci a marketingu podniků. Přínosem by měla být rovněž animační podpora v rámci území ze strany nositelů komunitního plánování a případná odborná poradenská a konzultační podpora za účelem **zvýšení a zefektivnění podnikatelské aktivity** (zprostředkování poradenství pro začínající podnikatele, nalezení vhodných dotačních titulů, propojení s již úspěšně fungujícími firmami, podpora spolupráce rezidentních a nerezidentních investorů apod.).

→ **Rozvojová potřeba:** Plně rozvinutá a fungující spolupráce v oblasti podnikatelského sektoru

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na podpora spolupráce aktérů v oblasti využití moderních technologií v podnicích, podpora spolupráce při řešení otázek vzdělávání a lidských zdrojů v podnicích, podpora spolupráce místních firem v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, sdílení zkušeností, vizí nebo podpora spolupráce při propagaci a marketingu podniků zvýšit zefektivnit podnikatelskou činnost v území a zabránit odlivu kvalifikovaných pracovníků mimo region

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora spolupráce, síťování a posilování absorpční kapacity území**
 - Sdílení technologií a know-how v oblasti robotizace, digitalizace a automatizace
 - Rozvoj spolupráce aktérů v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (spolupráce podniků mezi sebou, s profesními organizacemi, výzkumnými a vývojovými pracovišti)
 - Podpora rozvoje start-upů (aktivity vzdělávací, investiční i provozní), podnikatelské inkubátory a podpora podnikání na zkoušku
 - Zintenzivnění spolupráce firemní a vzdělávací sféry, a to od nejnižších stupňů vzdělávání, lokální tréninková pracovní místa, stáže u zaměstnavatelů
 - Rozvoj společných vzdělávacích a motivačních aktivit firem zaměřených na rozvoj lidských zdrojů ve firmách
 - Spolupráce při propagaci a marketingu podniků
 - Sdílení zkušeností, odborná poradenská a konzultační podpora, animační podpora území

- fin.z.: OP TAK, OPZ+ zdroje území: , ověřená AK:

Strategická oblast 3: Investiční rozvoj území

Klíčové potřeby rozvoje občanské vybavenosti v obcích

SC 3.1. Bezpečná, dostupná a funkční občanská vybavenost v obcích

Dle výsledků terénního šetření jsou vzhledem k péči o něj velmi akcentovaná témata v území. Jednou z identifikovaných potřeb je **nevyhovující vzhled veřejných prostranství a zelených ploch v obcích**. Pro téměř 40 % obcí v území je jednou z priorit potřeba zlepšování vzhledu veřejných prostranství (náměstí, nábř. opravy autobusových čekáren, řešení otázky parkovacích míst apod.). Potřeba revitalizace zelených ploch, parků a alejí, údržba koryt potoka, výsadba doprovodné zeleně v okolí sběrných míst a dvorů byla akcentovaná u téměř 18 % obcí. Cílená podpora by tedy měla směřovat do aktivit ke zlepšování vzhledu veřejných prostranství a zelených ploch v obcích, tím dojde ke zvýšení kvality života místních obyvatel, sníží se odliv mladých lidí do měst, zvýší se atraktivita pro návštěvníky a případně nové obyvatele.

Ještě výrazněji se potřeba investic projevuje u stavu veřejných budov a objektů občanské vybavenosti v majetku obcí. Obce disponují často řadou objektů, na jejichž rekonstrukci a modernizaci nemají dostatek finančních prostředků, což se projevuje negativně především u malých obcí (do 500 obyvatel), kde tento problém pociťuje přes 50 % obcí v území. Další významnou potřebou je tak **nevyhovující stav objektů občanské vybavenosti**. Při jejich rekonstrukci/výstavbě je třeba klást důraz i na problematiku energetické účinnosti těchto objektů (zvolit vhodný topný systém, způsob zateplení, druh svítidel...). Aktivity v této oblasti by měly směřovat ke zlepšení občanské vybavenosti prostřednictvím investic do rekonstrukce/výstavby kulturních center, knihoven, škol a školek a dalších zařízení péče o děti, sportovních hal, tělocvičen a sportovišť, muzeí, úřadů a dalších veřejných budov, součástí by měly být rovněž aktivity, při jejichž realizaci dochází ke zvyšování energetické účinnosti objektů (investice do výměny topných systémů, zateplení budov, výměny oken, výměny světelných zdrojů).

Třetím identifikovaným problémem je **absence základních služeb v malých obcích (obchod, poštovní služba)**. V 6 obcích v území není ani obchod se základními potravinami a v 22 obcích se musí obec finančně podílet na provozu obchodu. Služby České pošty prošly během minulých let transformací a některé pobočky pošty byly změněny pouze na „Výdejní místa“, která zajišťují základní poštovní služby (tj. příjem a výdej zásilek). Alternativou pro poskytování služby České pošty je také využití tzv. „Partnerů“, kdy poštovní služby poskytuje smluvní zástupce (např. místo bývalé pošty, obecní úřad nebo obchod). V této alternativě Česká pošta přispívá na provoz určitou finanční částkou. Pouze v 19 obcích fungují klasické pobočky České pošty, ve 14 obcích (27,8 %) jsou poštovní služby pokryty právě formou „Výdejních míst a Partnerů“, v 25 obcích (42,7 %) nejsou pošty ani pobočky přítomny vůbec. Alternativním trendem je v současnosti využití výdejních a odběrných míst dalších zásilkových služeb a dopravců (PPL Parcel shop, Zásilkovna, Geis Point, DPD Pickup, Balíkovna, Alza Box, Mall Point...), které jsou zřizovány nejen ve městech, ale v poslední době často právě i v menších obcích. Hlavní potřebou je tak udržení obchodů a služeb v malých obcích, případně snaha navrátit základní služby do malých obcí v území, a tím zabránit odlivu obyvatel do obcí s lepší občanskou vybaveností.

S potřebou stabilizace počtu obyvatel v území úzce souvisí zajištění dostupného bydlení. Ze socioekonomické analýzy a analýzy trendů v území lze pozorovat, že k nárůstu počtu obyvatel došlo především v těch obcích, které v minulosti investovaly do zateplování parcel a do zajištění bytové výstavby. Tyto obce pak navíc vykazují dle indexu stáří významně příznivější věkovou strukturu obyvatel navzdory celkovému trendu stárnutí populace. Zateplování parcel a investice do bytového fondu v obci považuje dle terénního šetření v obcích za prioritu 43 % starostů. Zároveň řada obcí uvedla, že zajištění nových parcel pro bydlení je pro ně problematické vzhledem k absenci vhodných pozemků ve vlastnictví obce. Ke klíčovému potřebám tak patří **zajištění dostupného bydlení** v obcích a městech v území MAS ORLICKO.

Rovněž stav technické infrastruktury je pro obce v území velké téma.

Kanalizační síť je zřízena ve 47 obcích. Významně se zde ale projevuje roztržitost celého sídelního systému (58 obcí a v nich 125 místních částí), kdy je často odkanalizována pouze centrální část obce, zatímco v okrajových částech obcí je kanalizace zavedena jen zřídka. Při terénním šetření MAS ORLICKO v roce 2020 uvedla více než 1/3 obcí potřebu rekonstrukce starých větví kanalizace či její dobudování v okrajových částech obce. Některé obce naopak nemají vyřešené **nakládání s odpadními vodami** - 11 obcí kanalizační síť nemá vůbec. Přístupy k výstavbě kanalizace a otázce řešení odpadních vod v neodkanalizovaných obcích jsou často zdrženlivé. Některé obce vylučují výstavbu kanalizace kvůli velké finanční zátěži. V oblastech bez kanalizace odtékají odpadní vody po individuálním předčištění v septicích do vod povrchových nebo jsou akumulovány v bezodtokových jímkách (vývoz na ČOV/pole/předem určená místa), anebo jsou bez předčištění nebo po předčištění vypouštěny do vod podzemních. V souvislosti s nakládáním s odpadní vodou uvažují některé obce také o zavedení malých domovních čističek, na jejichž zřízení plánují občanům poskytnout finanční příspěvky. Ke klíčovým potřebám tak patří podpora dostavby/rekonstrukce kanalizačních řádů v obcích, případně podpora hledání vhodných alternativ nakládání s odpadními vodami pro malé obce, či odlehle části obcí (např. domovní čističky).

Rovněž stav veřejného osvětlení je systém veřejného osvětlení je v některých obcích území MAS ORLICKO v zastaralém stavu – více než 1/3 obcí v území MAS ORLICKO řadí modernizaci nebo dobudování veřejného osvětlení mezi nejvýznamnější investiční priority v následujícím období. Modernizaci této infrastruktury dochází často průběžně po etapách, mnohokrát spolu s opravami chodníků a místních komunikací. Obce postupně přecházejí na úspornější systémy svítidel a přidávají světelné body.

Kromě jedné obce (Orlíčky) je ve všech obcích zavedena **vodovodní síť**, na kterou je napojena a většina obyvatel. Přesto lze v některých oblastech v území MAS konstatovat **nedostatečné zásobení pitnou vodou, a to především v okrajových částech obcí** (Červená Voda, Čenkovice a Hrádek) nebo kvůli nedostatečné kapacitě vodovodní sítě (v Lichkově, Líšnici a Českých Petrovicích). Některé obce trpí mírným nedostatkem vody v letních měsících (Hnátnice, Mladkov, Výprachtice, Bystřec, Vlčkovice (Mladkov) a Králíky – Červený Potok). Dále jsou v některých obcích drobné problémy s pitnou vodou zejména se zvýšeným výskytem koliformních bakterií, železa a hexazinonu. Jednou z identifikovaných potřeb je tedy podpora dobudování vodovodního řádu či realizaci nových vrtů pro dostatečné zásobení pitnou vodou všech obyvatel v území.

Na plynovod jsou napojeny zejména města a městy. V oblasti mimo města je napojení minimální – ve 28 obcích je napojeno na plynovod pouze do 20 % obyvatel, z nichž ve většině není zaveden plyn vůbec. I když je daná obec plynofikována, často není připojení obyvatel úplné. Příčinou jsou stoupající náklady za spotřebu plynu, více lidí proto přechází zpět na topení tuhými palivy. **Nízké % napojení obyvatel na plynovod a přecházení na způsob vytápění tuhými palivy by měla řešit podpora budování/rozšíření plynových řádů a přípojek a podpora zavádění/využívání ekologických zdrojů při vytápění domácností i veřejných objektů.**

Velký potenciál k rozvoji je třeba spatřovat v podpoře rozšíření pokrytí území připojením vysokorychlostního internetu. **Území se dlouhodobě potýká s nedostatečným pokrytím některých částí** připojením s rychlostí min. 30 Mbit/. V rámci MAS ORLICKO je pouze 9 obcí v území plně ze 100 % pokryto službou vysokorychlostního připojení k internetu, naopak ve 49 obcích nacházejí obydlená adresní místa (OBAM), které nejsou dostatečně pokryty NGA připojením k internetu. 6 obcí tvoří tzv. bílá místa, tj. oblasti, kde vysokorychlostní internet je zajištěn pro méně než 40 % adres.

→**Rozvojová potřeba: Bezpečná, dostupná a funkční občanská vybavenost v obcích**

→**Rozvojový potenciál: Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na zkvalitnění občanské vybavenosti a technické infrastruktury, zlepšení stavu veřejných prostranství a zeleně, podporou udržení a rozšíření základních služeb, zajištěním dostupného bydlení a dostupného zázemí pro vzdělávání a služby péče o děti zajistit bezpečné, zdravé a funkční životní podmínky pro život v obcích na území MAS a tím zvýšit kvalitu života místních obyvatel, snížit se odliv mladých lidí do městských aglomerací, zvýšit atraktivitu území pro návštěvníky a případně nové obyvatele.**

(nástin opatření a aktivit):

- **Kulturní, sportovní a společenský život a péče o obecní majetek**
 - Rekonstrukce/modernizace/výstavba/vybavení obecních objektů (kulturní domy, knihovny, obecní úřady, sportovní haly, tělocvična a sportoviště, muzea a další veřejné budovy)
 - Stavebně technické úpravy obecních objektů souvisejí se zvyšováním energetické účinnosti
 - Zázemí pro komunitní aktivity
- **Veřejná prostranství a zeleně**
 - Revitalizace center obcí a veřejných prostranství včetně mobililáře
 - Revitalizace zeleně (zelených ploch, parků a alejí), výsadba nové i péče o stávající zeleně
- **Dostupné a kvalitní zázemí pro vzdělávání a služby péče o děti**
 - Aktivity zaměřené na zajištění dostatečné kapacity kvalitního a cenově dostupného zázemí pro předškolní vzdělávání a zajištění služeb péče o děti v místech, kde není kapacita dostatečná, nebo je zajišťována na základě výjimky (dětské kluby, dětské skupiny, školní družiny, ...)
 - Aktivity zaměřené na investice/modernizace/novou výstavbu škol a školských zařízení, vč. školních zahrad a jídelen a investice vedoucí ke zvýšení standardu školy při formálním i neformálním vzdělávání (školní šatny, kabinety, sociální zázemí, společné prostory škol, kmenové učebny, sportoviště, školní zahrady atd.)
- **Dostupné bydlení**
 - Investiční příprava ploch pro výstavbu bydlení v obcích
 - Podpora výstavby zvýšením nabídky pozemků k výstavbě RD
 - Investice do bytového fondu (rekonstrukce a výstavba bytů, včetně startovacích a sociálních)
- **Technická infrastruktura obcí**
 - Dostavby a rekonstrukce kanalizačních řádů v obcích, ČOV či jiných způsobů nakládání s odpadními vodami
 - Obnova/rekonstrukce/modernizace veřejného osvětlení
 - Rozšíření vodovodních řádů a realizace nových zdrojů pitné vody
 - Budování/rozšíření plynových řádů a přípojek a dalších ekologických zdrojů vytápění
 - Rozvoj pokrytí území službou vysokorychlostního internetu
- **Základní služby v obcích**
 - Podpora lokálních obchodníků a podnikatelů (úpravy a vybavení provozovny, sleva z nájmu, příspěvek na činnost...)
 - Podpora doplňkových služeb, včetně moderních a alternativních forem (např. výdejní místa apod.)
 - Propagace lokálních výrobků/výrobců, osvěta obyvatel...

- fin.z.: IROP, OPZ+ zdroje území: , ověřena AK:

Klíčové potřeby rozvoje dopravy v území

SC 3.2. Kvalitní, bezpečná a ekologická doprava v území

Většina aktérů z území MAS ORLICKO považuje oblast dopravy za prioritní téma, např. v rámci terénního v obcích v území působnosti MAS ORLICKO označilo jednu z aktivit v rámci dopravy převážná většina z 58 starostů.

Jedním z klíčových problémů je **nevyhovující stav místních komunikací, mostků, polních cest, případně navazujících parkovišť**. Značná část komunikací není dostatečně uzpůsobena stávající intenzitě dopravy a potřebám zajištění bezpečnosti. Téměř všechny obce se potýkají s nároky vyplývajícími z potřeby rekonstrukcí a obnovy místních silničních komunikací. Pro sídelní strukturu je charakteristická rozptýlená zástavba, kdy jsou jednotlivá sídla volně rozprostřena v krajině. To má vliv na celkovou délku sítě místních komunikací, které jsou obce povinny udržovat. Mimořádné nároky jsou pak kladeny na horské obce s velmi rozsáhlými katastry, které musí vydávat značnou část rozpočtu už na samotnou údržbu, natož na větší opravy. Část místních komunikací v území je tak dlouhodobě v nevyhovujícím technickém stavu. Významným problémem jsou z pohledu obcí rovněž rekonstrukce mostů, mostků a propustků. **Na rekonstrukci místních komunikací a mostů mají navíc obce jen omezené možnosti získání dotační podpory**. Pro 2/3 obcí je tak rekonstrukce/budování místních komunikací, mostků a cest jednou z hlavních priorit pro následující období (z nichž jako prioritu č. 1 tuto oblast označilo 14 obcí v území!). Rekonstrukce silnic vyšších tříd je pak

prioritou ŘSD, případně Pardubického kraje. Mezi priority kraje pro budoucí období v rámci Regionálního akčního plánu PaK patří modernizace 3 úseků silnic II. třídy v území MAS ORLICKO

Vysoká intenzita silniční dopravy na silnicích a některých místních komunikacích vyvolává potřebu zvyšovat bezpečnost pěší a cyklo dopravy. Územím MAS ORLICKO prochází několik silnic I. třídy (/11, I/14 a I/43), zvyšující se intenzitu dopravy lze ale pozorovat i na většině komunikací nižších tříd, což je problém především tehdy, pokud procházejí intravilánem obcí. Další identifikovanou klíčovou potřebou tak je **nedostatečná bezpečnost dopravy spočívající v nevyhovujícím stavu chodníků či absenci chodníků v některých obcích / částech obcí**. V téměř 40 % obcí je zajištění bezpečnosti dopravy hodnoceno jako nedostatečné, v 50 % obcích jsou chodníky v nevyhovujícím stavu a v 19 % obcí nejsou chodníky přítomny vůbec. Mezi investiční priority většiny obcí MAS ORLICKO tak patří výstavba nebo rekonstrukce komunikace pro pěší. V uplynulých letech se podařilo zrealizovat řadu projektů zaměřených na zvyšování bezpečnosti pěší nebo cyklistické dopravy (část projektů byla podpořena z prostředků MAS), potřeba dalšího budování této infrastruktury je však na řadě míst nadále velmi vysoká. Celkový objem připravovaných projektů v území vysoce přesahuje očekávanou alokaci MAS. Obce se vzhledem k vysoké finanční náročnosti liniiových staveb soustředí na budování kratších, klíčových úseků komunikací pro pěší. Z rozhovorů se zástupci jednotlivých obcí vyplývá, že většina samospráv hodlá realizovat výstavbu nebo rekonstrukci chodníku zvyšující bezpečnost pěší dopravy podél vytížených silničních komunikací. Kromě výstavby a rekonstrukce chodníků by měla podpora směřovat i k dalším prvkům zvyšujícím bezpečnost chodců (přechody, retardéry, dostatečné osvětlení, měřiče rychlostí, radary, zpomalovací pruhy, dopravní značení, chytrá světelná signalizace...). Naplnění této potřeby pomůže zvýšit bezpečnost pěší a cyklistické dopravy v trase dopravně zatížených komunikací a umožnit bezpečný pohyb i pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace

S problematikou bezpečnosti dopravy úzce souvisí **oblast rozvoje cyklo dopravy**. Cyklistika je v území hojně využívána, a to především na krátké trasy do 25 km. Většina větších měst v území je spojena cyklostezkami (Žamberk – Letohrad – Ústí nad Orlicí – Česká Třebová), stále chybí navazující propojení do dalších obcí a periferních oblastí (Králicko). Toto téma je řešeno především v rámci členských svazků obcí MAS ORLICKO (ROT, DSO ORLICKO a DSO MSL), které v této oblasti plánují a projektově připravují řadu investic, které mají zlepšit pokrytí území cyklostezkami a zvýšení bezpečnosti dopravy. Z hlediska projektové a technické přípravy se jedná o velmi zdoluhavý a náročný proces (i s ohledem na majetkové vztahy – jednání s vlastníky, výkupy pozemků), a to jak z hlediska administrativního a časového, který vyžaduje často několikaletou intenzivní přípravu. Samotné financování a výstavba stezky je již jen završením celého procesu. V různých variantách jsou navrženy rekonstrukce a novostavby dálkových cyklotras a jejich spojek, včetně úprav značení a realizace doprovodné infrastruktury. Svazky obcí aktuálně připravují např. výstavbu cyklostezky Žamberk – Nekoř, Žamberk – Rokytnice v O. h., Jablonná nad Orlicí – Bystřec, Těchonín – Mladkov – Lichkov – Králíky, Králíky – Dolní Morava nebo Perná – Brandýs nad Orlicí. Kromě výstavby cyklostezek se zaměřují rovněž na doprovodnou infrastrukturu pro cyklo dopravy (místa pro úschovu kol, napojení na integrovanou dopravu, dobíjecí místa pro elektrokola atd.).

Zvýšená intenzitou dopravy souvisí rovněž **zvýšená míra hlučnosti a prašnosti v okolí silnic I. a II. třídy**. V území tak vzrůstá **poptávka po ekologických formách dopravy**. Téměř 25 % měst a obcí zvažuje pořízení elektromobilu k zajištění služeb občanům nebo pro potřeby technických služeb v obci. Jedním z důležitých rozvojových potenciálů je tak podpora bezemisní a nízkoemisní formy dopravy, investice do rozvoje čisté dopravy a elektromobility v území (pořízení elektromobilů, rozšíření sítě rychlodobíjecích stanic, car sharing) nebo podpora chytrých řešení v dopravě.

→ **Rozvojová potřeba:** Kvalitní, bezpečná a ekologická doprava v území

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na zkvalitnění stavu místních komunikací, mostků a cest, zlepšení stavu chodníků a dalších prvků bezpečnosti, rozvoje cyklo dopravy nebo ekologických forem dopravy přispět k zajištění kvalitní, bezpečné a ekologické dopravy v území.

(nástin opatření a aktivit):

- **Obnova místních komunikací**
 - Rekonstrukce, obnova a budování místních silničních komunikací
 - Rekonstrukce mostků, cest a navazujících parkovišť
 - Tvorba a aktualizace pasportů místních komunikací
- **Zvýšení bezpečnosti v dopravě**
 - Rekonstrukce a budování chodníků
 - Realizace prvků směřujících ke zvýšení bezpečnosti chodců (přechody, retardéry, osvětlení, radary, zpomalovací pruhy...)
 - Studie řešení bezpečnosti dopravy
- **Rozvoj cyklo dopravy**
 - Budování a obnova cyklostezek a smíšených stezek pro chodce a cyklisty
 - Budování doprovodné infrastruktury pro cyklo dopravy (značení cyklostezek a cyklotras, místa pro úschovu kol, napojení na integrovanou dopravu, dobíjecí místa pro elektrokola...)
 - Rozvoj ekologické a bezbariérové dopravy
 - Rozvoj bezemisní a nízkoemisní formy dopravy (pořízení elektromobilů, rozšíření sítě rychlodobíjecích stanic, car sharing)
 - Odstranění bariér v dopravě zohledňující specifické potřeby osob se sníženou možností pohybu a orientace

- fin.z.: IROP, zdroje území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje bezpečnosti a prevence negativních jevů v území

SC 3.3. Zvýšení bezpečnosti a prevence negativních jevů v území

V souvislosti s probíhajícími změnami klimatu dochází globálně ke zvyšování počtu negativních externalit počasí a počtu živelních katastrof (povodně, sucha, tornáda, sesuvy půd, mrazy aj.). Rizika plynoucí z těchto skutečností mají dopady do zemědělské výroby, zásobování pitnou vodou ochrany před povodněmi apod.

Území MAS ORLICKO je dotčeno třemi hlavními vodními toky s evidovaným stupněm ohrožení povodní. V ORP Žamberk se jedná o řeku Divokou Orlici, kde je také vymezeno aktivní záplavové území, dále se záplavové území nachází na Tiché Orlici a na řece Třebovka. V rámci všech těchto vodních toků byla v posledních letech realizována nebo se realizují jednotlivá protipovodňová opatření a v řadě obcí se situace v této oblasti zlepšila, stále jsou ale **v některých částech území protipovodňová opatření nedostatečná**. Řešení otázky protipovodňové ochrany přitom nespočívá pouze ve výstavbě zábranných opatření a hrází, ale především ve využití meandrů a nezastavěných údolních niv, ke zpomalení postupu povodňové vlny. Při řešení těchto opatření je velmi důležitá součinnost obcí a majitelů pozemků, která se jeví často velice problematičtě. Ideálním řešením je spojit realizaci navrhovaných protipovodňových opatření s prováděním komplexních pozemkových úprav v daných katastrálních územích v rámci budování tzv. společných zařízení. Kromě výstavby samotných PPO jsou neméně důležité investice do protipovodňových netechnických opatření. Velký rozvojový potenciál má při zajištění protipovodňové bezpečnosti **využití moderních technologií**, jako jsou protipovodňové výstražné systémy, požární hlásiče, varovné sirény, bezpečnostní kamery, centrální pulty ochrany. Podpora využití moderních technologií pro zvýšení protipovodňové prevence a bezpečnosti v území se tak jeví jako klíčová.

Nezbytnou složkou zajištění ochrany majetku a zdraví obyvatel je i **zajištění materiálně technického vybavení IZS, především podpory JSDH v území**. Téměř ve všech obcích v území MAS ORLICKO existují jednotky dobrovolných sborů hasičů. Většina obcí se je snaží různými formami podporovat. Přesto se řada jednotek potýká se zastaralým nebo nedostatečným vybavením, investice jsou zapotřebí také do samotných budov hasičských zbrojnic. Nezbytné jsou rovněž investice do umělých zdrojů požární vody v obcích, které byly často stavěny svépomocí v 70. a 80. letech 20. století a jsou v řadě obcí za hranicí životnosti.

→ **Rozvojová potřeba:** Zvýšení bezpečnosti a prevence negativních jevů v území

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na zlepšení protipovodňových opatření a požární bezpečnosti zvýšit celkovou bezpečnost v území a podpořit prevenci negativních jevů

(nástin opatření a aktivit):

- **Zlepšení protipovodňové prevence a bezpečnosti**
 - Realizace protipovodňových opatření (výstavba zábranných opatření a hrází, komplexní pozemkové úpravy)
 - Využití moderních technologií v rámci protipovodňové ochrany (výstražné systémy, hlásiče, varovné sirény, centrální pulty ochrany)
- **Zvýšení požární bezpečnosti, včetně podpory JSDH v území**
 - Zkvalitnění materiálně technického vybavení IZS, především JSDH v území (výstavba/rekonstrukce hasičských zbrojnic, investice do vybavení)
 - Rekonstrukce/revitalizace umělých zdrojů požární vody v obcích
 - Využití moderních technologií v rámci požární ochrany (výstražné systémy, požární hlásiče, varovné sirény, centrální pulty ochrany)

- fin.z.: IROP, PRV, OP ŽP zdroje území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje spolupráce obcí, sdílení a posilování absorpční kapacity

SC 3.4. Spolupráce obcí, sdílení a posilování absorpční kapacity

V území MAS ORLICKO existuje dlouholetá a fungující spolupráce obcí na platformě svazků obcí. Svazky se zaměřují především na přípravu a společné řešení větších územních projektů (především rozvoj cyklostezek a další infrastruktury cestovního ruchu) a podporu obcí při řešení jejich potřeb a to jak **prostřednictvím společných (střešních, deštníkových) projektů a aktivit** (společné nákupy energií, společné projekty na investice do obcí, atd.) tak v posledních letech také prostřednictvím **odborných poradenských a dalších služeb** (právní poradenství, GDPR, podpora při tvorbě směrnic, vyhlášek, strategické plánování v obcích, vzdělávání, atd.). Míra zapojení svazků do jednotlivých aktivit různá, některé svazky se více zaměřují do oblasti společných projektů a investic, jiné mají těžiště své činnosti především v oblasti poradenství a dalších služeb. Současně představují svazky obcí základní síťovací a komunikační platformu na úrovni obcí v území (je v nich zapojeno více než 99 % všech obcí území Orlicka), přispívají k navazování vztahů mezi starosty a jejich udržením.

I přesto z terénního šetření v obcích vyplynula potřeba starostů obcí získat (nejlépe skrze MAS) **hlubší a cílenější podporu především v oblasti administrace a čerpání dotačních prostředků**.

Z šetření zaměřených na identifikaci klíčových potřeb v investičním rozvoji obcí vyvstala jasná potřeba **vytvářet více příležitostí zaměřených na prezentaci, vzdělávání a společnou diskusi nad klíčovými tématy regionálního rozvoje území**.

V rámci analýzy problémů a potřeb byly identifikovány klíčové potřeby obcí, k jejichž řešení nebude MAS ORLICKO přistoupit z důvodu limitujících alokací prostředků, může však přispět k řešení tématu rovněž **podporou sdílení dobré praxe nebo osvěty v daných oblastech** (např. prezentace návrhů/příkladů chytrých řešení, vzdělávání v dané problematice, podpora v oblasti spolupráce a projektového řízení –od navázání spolupráce mezi relevantními partnery v území, spolupráce při mapování potřeb, podpora při formulaci návrhů aktivit a návrhů jejich financování, nastavení možností spolupráce atd. (**animační činnost MAS**)).

Tato podpora se jeví také klíčová ve vztahu k problémům a potřebám, které budou přímo podpořeny intervencemi (dotačními výzvami) MAS ORLICKO. Animační podpora by se v této oblasti taktéž měla zaměřit na vzdělávání, prezentaci příkladových řešení a podporu spolupráce mezi obcemi ke zvýšení účinnosti a efektivnosti investičních intervencí a k posílení kapacit obcí jak při hledání vhodných řešení, tak obstat v rovině administrativní a organizační.

→ **Rozvojová potřeba:** Spolupráce obcí, sdílení a posilování absorpční kapacity

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených posilování spolupráce obcí, prezentaci a sdílení dobré praxe a posilování absorpční kapacity přispět ke zvýšení účinnosti a efektivnosti investičních intervencí a k posílení kapacit obcí jak při hledání vhodných řešení, tak v rovině administrativní a organizační.

(nástin opatření a aktivit):

- **Podpora spolupráce, síťování a posilování absorpční kapacity území**

- Aktivity k posílení absorpční kapacity území /poradenství, animační aktivity, vzdělávání, prezentace příkladů dobré praxe atd.

- fin.z. , zdroje území: , ověřená AK:

Pracovní verze

Strategická oblast 4: Krajina, příroda a místní bohatství

Klíčové potřeby rozvoje etablovaných i inovativních produktů a služeb CR

SC 4.1. Rozvoj etablovaných a inovativních produktů a služeb

Území disponuje atraktivní krajinou a řadou turisticky zajímavých míst, proto má **velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu**. V posledních letech narůstá zájem především domácích návštěvníků o pobyt, postupně dochází ke zkvalitňování nabídky ubytovacích a stravovacích kapacit a doprovodných služeb. Cestovní ruch má kromě svých pozitivních dopadů ve formě odpočinku návštěvníků a příjmů lokální ekonomiky i své negativní dopady. **Rozvoj turismu není rozložen rovnoměrně na celém území**, ale týká se některých turisticky exponovaných oblastí, především území Kralicka, kde negativně ovlivňuje životní prostředí a život místních obyvatel. Extrémní návštěvnost vykazuje masív Kralického Sněžníku (Obec Dolní Morava). Nově se díky investicím Sdružení obcí ORLICKO rozvíjí turistická oblast kolem Suchého vrchu. Nejčastěji se jedná o jednoduchou návštěvníky přijíždějící osobními automobily. Stávající síť parkovišť a doprovodné infrastruktury je pak zcela nedostatečná. Nadměrná návštěvnost některých míst představuje také zátěž pro místní přírodu. Pro odlehčení nejvíce zatíženým trasám a místům je třeba **rozložit návštěvnost do větší plochy a nabídnout turistům alternativní trasy výletů** (vytvoření nových a revitalizace stávajících turistických tras a naučných stezek). Většina turisticky atraktivních obcí nemá vlastní informační centrum, je žádoucí hledat způsoby, jak turisty informovat o alternativních možnostech výletů (rekonstrukce stávajících a budování nových IC, propojená a otevřená řešení návštěvníckého provozu a navigačních systémů měst a obcí). Existují rovněž značné rozdíly v kvalitě poskytovaných služeb, chybí širší nabídka alternativních aktivit v případě nepříznivého počasí.

V obcích Pastviny, Nekoř, České Petrovice nebo Čenkovice je mimořádně rozšířen fenomén individuální chatové rekreace. Vysoký počet chat přináší obcím zvýšené náklady spojené se svozem odpadu nebo problémy s nedostatečně řešeným způsobem likvidace odpadních vod. Přestože část majitelů využívá chaty k celoročnímu bydlení, ponechávají si trvalé bydliště ve svých městech. Obce tak přicházejí o finanční prostředky odvíjející se od počtu obyvatel trvale bydlících v obci.

Z analýzy problémů a potřeb tak vyplývá potřeba **podpořit přírodní potenciál v území formou trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu** a turismu prostřednictvím mapování hodnotných prvků v území, budováním naučných stezek, rekonstrukcí přírodních prvků nebo zpřístupňováním hodnotných přírodních lokalit, vyhlídek apod. Dále budou podporována opatření ke zvyšování bezpečnosti návštěvníků v přírodě, obnova a vybavení turistických a cykloturistických tras, budování infrastruktury pro pobyt v přírodě (odpočívadla, nocoviště, tábořiště atd.) a další produkty zimní i letní turistiky. Dále by mělo být podporováno budování doprovodné infrastruktury CR poblíž turistických atraktivit (např. odpočívadla, parkoviště, sociální zázemí), což je kromě cyklostezek aktuální téma řešené především v rámci členských svazků obcí MAS ORLICKO, které v této oblasti plánují a projektově připravují investice např. poblíž nově zbudovaných singletreků v okolí Pekláku a Suchého vrchu. Podpora bude cílena rovněž na **rozvoj spolupráce relevantních aktérů v oblasti cestovního ruchu**, včetně posílení přeshraniční spolupráce a podpory fungování destinačních společností.

→ **Rozvojová potřeba:** Rozvoj etablovaných i inovativních produktů a služeb CR

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených rozvoj etablovaných i inovativních produktů a služeb v oblasti cestovního ruchu zajistit v území podmínky pro rekreaci místních obyvatel i návštěvníků při respektování zásad udržitelného rozvoje.

(nástin opatření a aktivit):

- **Rozvoj produktů zimní turistiky**
 - Budování infrastruktury nástupních míst pro provoz sjezdového a běžeckého lyžování,
 - Pořízení vybavení a technologií pro údržbu běžeckých a sjezdových tratí
 - Podpora obnovy a značení běžeckých tras
 - Investice do systémů pro monitoring a usměrňování pohybu návštěvníků
- **Rozvoj produktů pěší, cyklo a in-line turistiky**
 - Budování infrastruktury nástupních míst, pořízení vybavení a mobilizace
 - Obnova značení a vybavení turistických a cykloturistických tras, budování infrastruktury pro pobyt v přírodě (odpočívadla, nocoviště, tábořiště atd.)
 - Investice do systémů pro monitoring a usměrňování pohybu návštěvníků
- **Rozvoj udržitelného cestovního ruchu**
 - Mapování hodnotných prvků v území
 - Budování naučných stezek a údržba stávajících
 - Rekonstrukce přírodních prvků včetně údržba stávajících
 - Zpřístupňování hodnotných přírodních lokalit, vyhlídek apod.,
 - Opatření ke zvyšování bezpečnosti návštěvníků v přírodě
 - Investice do využití léčivých radioaktivních pramenů
- **Podpora spolupráce relevantních aktérů v území v oblasti cestovního ruchu, včetně přeshraniční spolupráce**
 - Realizace produktů CR a jejich marketing
 - Zkvalitnění a rozvoj stávajících destinačních společností a zapojování co nejširšího spektra relevantních aktérů
 - Vzdělávání pracovníků v CR a poskytovatelů turistických služeb, sdílení zkušeností, síťování, animační činnost
 - Podpora přeshraniční spolupráce

- fin.z.: IROP zdroje území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje péče o volnou krajinu

SC 4.2. Péče o volnou krajinu

V území se s vysokou pravděpodobností budou častěji opakovat extrémní hydrologické jevy. Probíhající klimatická změna zesiluje projev sucha nebo naopak povodní. **Z dlouhodobého hlediska je problémem nedostatek vody v krajině a snížená hladina podzemních vod v území** (aktuálně 2021 krátkodobě deficit není). Problémem je rychlý odtok srážkové vody k čemuž přispívají vysoce zregulované vodní toky, velký podíl zpevněných nepropustných ploch nebo nevhodné hospodaření na zemědělské půdě. Povrchové i podzemní vody jsou zatíženy plošným znečištěním ze zemědělské činnosti nebo odpadními vodami z domácností. Řešením je dlouhodobě podporovat aktivity ke zvýšení retenční funkce krajiny. Pro udržení vody v krajině je žádoucí revitalizace vodních toků, přeměna nepropustných ploch na plochy propustné (podpora vsakování) nebo realizace zeleně v intravilánech obcí. Kvalita vodních toků souvisí s kanalizací v území (a kanalizací s odlehčením do vodních toků), tak s malou samočisticí schopností některých vodotečí. Otázka snížení znečištění vod pak souvisí především se zvyšováním počtu obyvatel napojených na ČOV a také se zkvalitňováním odkanalizování území, ale i s řešením otázky znečištění vod zemědělskou činností a zlepšováním samočisticích schopností vodních toků v rámci realizace revitalizačních opatření na tocích.

Podstatnou část území tvoří lesní porosty, které svou rozlohou 28 031 ha tvoří cca 36 % rozlohy regionu. Efektivní, ale šetrné hospodářské využití lesů, které je v souladu se zájmy ochrany přírody a krajiny, lesními hospodářskými plány a osnovami přispívá současně k naplňování mimoprodukčních funkcí lesů, vyžaduje (kromě jiného) využívání vhodných technologií a strojů a efektivní zpracování dřeva v malých dřevozpracujících provozovnách, které zvyšují přidanou hodnotu místní produkce. Nevhodná druhová skladba lesů (smrkové monokultury), znečištění ovzduší a dlouhodobě nevhodné hospodaření v lesích snížily odolnost lesních porostů k extrémním projevům počasí nebo působení škůdců. To vedlo např. k rozšíření kůrovce. Žádoucí je tak podporovat aktivity vedoucí k zamezení dalšího šíření kůrovce, tj. realizace opatření vedoucích k posílení druhové pestrosti lesů a přirozené regenerace lesů, tj. investice do výsadby smíšené druhové skladby v lesích, investice do pořízení techniky pro údržbu lesních biotopů, investice do těžby napadených dřevin...

Z hlediska zachování pestrosti přírodních a krajinných struktur mimo oblast lesů je rovněž třeba efektivně podporovat aktivity vedoucí k obnově krajiny prostřednictvím posílení jejich přírodních funkcí (zachování a výsadba alejí,...), zamezení šíření invazivních druhů rostlin (např. křídlatka sachalinská, netýkavka žláznatá, kolotočnick ozdobný, aj.), tj. investice do snížení zamoření území invazivními rostlinami s použitím mechanických či šetrných chemických metod. Důležitá je rovněž prevence a osvěta obyvatel (neboť lidé jsou nejčastějšími šířiteli) ohledně pěstování a likvidace bioodpadu ze svých zahrad.

V zájmu zlepšení současné situace a zvýšení účinnosti ochrany přírody je nutné do problematiky péče o přírodu a krajinu zapojit co nejširší spektrum aktérů z území – občanů, vlastníků půdy, místních spolků, obcí, firem, zemědělských a lesních hospodářů. Svou roli hraje nedostatek prostředků na propagaci unikátních přírodních hodnot území a na environmentální vzdělávání široké veřejnosti.

→ **Rozvojová potřeba:** Rozvoj péče o volnou krajinu

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na rozvoj péče o volnou krajinu jsou realizována opatření pro zlepšování vodního režimu v krajině, zachování přírodní hodnoty území a obnovy tradičních krajinných struktur.

(nástin opatření a aktivit):

- **Zlepšení vodního režimu v krajině**

- Investice do protipovodňových technických opatření (poldry, mokřady, úpravy a zachování koryt vodních toků v souladu s historickou zkušeností – zachování meandrů, říčních niv, záplavových území), podpora šetřeného zemědělství a lesnictví (rozčleňování lánů, snížení četnosti používání těžké techniky, volba vhodných plodin = zamezí odtoku vody po povrchu z území, erozi půdy a povodním)
- Investice do protipovodňových netechnických opatření (definování a právní zajištění záplavových území, osvěta a výchova veřejnosti)

- **Zachování a obnova přírodních krajinných struktur**

- Investice do výsadby smíšené druhové skladby v lesích
- Investice do pořízení techniky pro údržbu lesních biotopů
- Investice do těžby napadených dřevin
- Investice do realizace přírodních blízkých opatření (zachování a výsadba alejí, remízky, přírodních biokoridorů...)
- Investice do prevence – osvěta obyvatel (obyvatelé jsou nejčastějšími šířiteli – co pěstují a jak likvidují bioodpad ze svých zahrad)
- Investice do snížení zamoření území invazivními rostlinami s použitím mechanických či šetrných chemických metod

- fin.z.: PRV, OP ŽP zdroj území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje kvalitního životního prostředí v sídlech

SC 4.3. Kvalitní životní prostředí v sídlech

Systém sběru a třídění odpadů je v území rovněž velké téma pro většinu obcí. Z vlastního terénního šetření v obcích vyplývá, že otázkou odpadového hospodářství se velmi intenzivně zabývají všechny obce v územní působnosti MAS ORLICKO. Důvodem je především schválení nového „odpadového“ zákona, který od roku 2030 zakazuje skládkování využitelných odpadů. Obce poptávají nová efektivnější řešení při nakládání s odpady, řada z nich připravuje projekty na vybudování nového sběrného dvora, využití vlastního svozu odpadů, zkvalitnění systému svozu a třídění odpadu, vlastní kompostárny apod. Systému sběru a třídění odpadu začíná být téma, které řeší rovněž svazky obcí.

Hlavním identifikovaným problémem je tedy **nevyhovující infrastruktura pro odpadové hospodářství, a to hlediska stavu nebo kapacity**. Mezi potřeby území tak patří investice do infrastruktury stávajících sběrných dvorů, sběrných míst, kompostáren, třídících linek nebo investice do budování nových sběrných míst, dvorů a dále investice do nových „smart“ technologií na zpracování/třídění/svoz odpadu. Investice do naplnění této potřeby povedou k efektivnějšímu nakládání s odpady.

Žádoucí jsou aktivity vedoucí k zajištění osvěty v této oblasti (třídění odpadu, prevence vzniku odpadu), **podpoře oběhového hospodářství, předcházení vzniku odpadů, snahou o nejefektivnější využívání zdrojů, opětovným používáním a recyklací**. Velký potenciál má v tomto kontextu prosazování myšlenek **cirkulární ekonomiky**.

Za účelem **efektivnějšího řešení při nakládání s odpady je vhodná rovněž animační a odborná poradenská podpora v území** v oblasti spolupráce a projektovém řízení spočívající v navázání spolupráce mezi relevantními partnery v území v oblasti společného řešení odpadového hospodářství (ať už v rámci svazků obcí nebo bilaterální spolupráci), spolupráce při mapování potřeb, podpora při formulaci návrhů aktivit a návrhů jejich financování atd.

V území rovněž existuje vysoký potenciál v oblasti **dosahování energetických úspor**. V předchozích letech byla realizována opatření zaměřená na realizaci zateplení budov a zlepšování tepelně-technických a klimatických vlastností budov. Zatímco nová výstavba se díky legislativním požadavkům častěji blíží nebo naplňuje požadavky nízkoe energetických staveb, **velká část stávajících veřejných i soukromých budov zůstává energeticky velmi nevhodných**. Při jejich rekonstrukci/výstavbě je třeba klást především **důraz na problematiku energetické účinnosti těchto objektů** (zvolit vhodný topný systém, způsob zateplení, druh svítidel...). Ke klíčovým potřebám území tak patří podpora aktivit, při jejichž realizaci dochází ke zvyšování energetické účinnosti objektů, tj. investice do výměny topných systémů, zateplení budov, výměny oken, výměny světelných zdrojů.

Území má také nevyužitý potenciál v **realizaci energetického managementu**, který by se týkal např. aktivit zaměřených na plošné mapování energetické náročnosti veřejných budov, nastavení systému průběžného monitoringu těchto objektů a případné navrhování optimálních investic (zateplovací technologie, změna způsobu vytápění). Součástí aktivit by mohlo být vyškolení vhodných pracovníků, kteří by se energetickému managementu věnovali na úrovni mikroregionů. Možný zdroj financování aktivit zaměřených na dosahování energetických úspor a rozvíjení systému energetického managementu představuje Fond spravedlivé transformace a Modernizační fond.

Průřezovou potřebou pro rozvoj a udržení kvalitního životního prostředí je rovněž **environmentální vzdělávání, výchova a osvěta** jako šance, jak znovu v lidech probouzet vztah ke krajině. Jedná se o potřeby směřující k podpoře informovanosti veřejnosti o otázkách životního prostředí, popularizaci výsledků vědy a výzkumu ve prospěch životního prostředí, přibližování šetrných životních standardů požadavkům veřejnosti, případně ovlivňování veřejnosti ve smyslu udržitelného rozvoje společnosti. Realizace těchto aktivit přispěje k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, a pomáhá posilovat vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek.

→ **Rozvojová potřeba:** Kvalitní životní prostředí v sídlech

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na rozvoj a udržení kvalitního životního prostředí v sídlech jsou realizována opatření pro zefektivnění nakládání s odpady v území a dosahování energetických úspor, včetně podpory energetického managementu a průřezových aktivit typu animační a poradenské činnosti a EVVO

(nástin opatření a aktivit):

- **Efektivní systém nakládání s odpady a ekologická výchova**
 - Investice do osvěty (třídění odpadu, prevence vzniku odpadu)
 - Investice do infrastruktury stávajících a budování nových sběrných dvorů, sběrných míst, kompostáren, třídících linek...
 - Podpora rozvoje cirkulární ekonomiky
 - Investice do nových „smart“ technologií na zpracování/ třídění/ svoz odpadu
- **Zvyšování energetické účinnosti objektů**
 - Investice do výměny topných systémů, zateplení budov, výměny oken, výměny světelných zdrojů
 - Energetický management, podpora zapojení aktérů do komunitní energetiky

- fin.z: OP ŽP zdroj: území: , ověřená AK:

Klíčové potřeby rozvoje a zachování místního bohatství

SC 4.4. Zachování a propagace místních kulturních památek, tradic a regionálních produktů

Péče o nemovité kulturní dědictví stejně jako o drobné památky, v sobě propojuje cíle zkvalitňování vzhledu území zvyšováním jeho potenciálu pro kvalitní rekreaci, i péči o kulturní dědictví regionu a posilování místní regionální identity. V území se nachází celkem 380 kulturních památek zapsaných Ústředním seznamu kulturních památek ČR, z toho 2 národní kulturní památky (Městské divadlo v Ústí nad Orlicí a Poutní areál Hora Matky Boží u Králík (Dolní Hedeč)). Ve všech městech jsou rovněž vyhlášeny městské památkové zóny (v území celkem 7). Některé nemovité památky jsou dlouhodobě ve špatném technickém stavu, a je finančně velmi náročné tyto památky rekonstruovat. **Nevyhovující stav některých kulturních a sakrálních památek v území** je další identifikovaným problémem v území. Ke klíčovým potřebám tak patří podpora aktivit zaměřených na obnovu kulturních a sakrálních památek, tj. investice do obnovy kulturních a sakrálních památek v území.

Postupně dochází k rekonstrukci a modernizaci vybraných památek a jejich technického zázemí, nejen aby byly lépe chráněny, ale i lépe zpřístupněny sbírky a fondy v těchto památkách pro širší skupinu zájemců. Často jsou v této oblasti využívány různé dotační programy

(národní, evropské, krajské), podpora především drobných sakrálních staveb patří v území k dlouhodobě úspěšně realizovaným aktivitám v rámci projektů svazků obcí. S častějším používáním moderních technologií souvisí i výborná příležitost pro digitalizaci takových sbírek, ať už pro lepší povědomí o všech exponátech ve sbírkách, nebo i pro zpřístupnění digitalizovaných dat pro širokou veřejnost nejen v naší oblasti a naší zemi, ale pro zajištění mezinárodního přístupu k těmto sbírkám pro další bádání. Muzea jsou nedílnou součástí systému zviditelňování a zpřístupňování památek. V území najdeme širokou škálu muzeí městského a obecního významu. Na této úrovni je vidět regionální úsilí o kvalitnější prezentaci našeho kulturního dědictví veřejnosti, která jde napříč mnoha oblastmi, jako například zemědělství, vojenství, ukázky dřívějšího života ve městech a obcích aj.

Zachování místního bohatství se netýká jen památek, ale i regionálních tradic a produktů. Globalizace a globální výměna zboží má i své negativní dopady, např. otázku kvality produktů, průmyslové hospodaření a doprava surovin a výrobků na velké vzdálenosti znečišťují ovzduší, vodu a půdu, znečištění a nekvalitní potraviny přinášejí zdravotní problémy. Navíc s sebou nese větší riziko destabilizace místní ekonomiky při globálních změnách.

Dalším identifikovaným problémem a především příležitostí tak je **plně nevyužitý potenciál území k rozvoji podnikatelského sektoru na venkově**. Regionální značky jsou spíše známy producentům (z řad zemědělců) než konečným spotřebitelům, kterým jsou určeny. Značek kvality je mnoho, marketingová podpora je roztržštěná a orientace pro spotřebitele v celém systému je velmi složitá. Efektivnější využívání místního a regionálního potenciálu by naopak vedlo ke zvýšení odolnosti proti negativním jevům a externalitám globálního trhu.

Podpora a propagace regionálních tradic, produktů a řemesel by měla pomoci rozvíjet místní ekonomiku, podpořit pracovní příležitosti v území, obnovit tradici alespoň z části soběstačné komunity „zdola“, podpořit zachování tradic a přírody a především umožnit lidem dopřát si ověřenou kvalitu se známým původem a tradicí. Kromě osvěty místních obyvatel jako konzumentů je důležitá soustavná animační činnost podnikatelského potenciálu na venkově.

→ **Rozvojová potřeba:** Zachování a obnova místního bohatství

→ **Rozvojový potenciál:** Prostřednictvím vhodných aktivit zaměřených na zachování místního bohatství (opatření na obnovu kulturních a sakrálních památek v území, k využití potenciálu k rozvoji podnikatelského sektoru na venkově a na podporu regionálních tradic, produktů a řemesel) přispět k péči o kulturní dědictví regionu, zachování tradic, posilování místní regionální identity a rozvoji místní ekonomiky.

nástin opatření a aktivit):

- **Kulturní a sakrální dědictví regionu**
 - Investice do obnovy kulturních a sakrálních památek v území
- **Podpora a propagace regionálních tradic, produktů a řemesel**
 - Animace podnikatelského potenciálu na venkově
 - Propagace lokálních výrobků/výrobců (nejen) z potravinářské oblasti, osvěta obyvatel

- fin.z: PRV, IROP zdroje území: , ověřená AK: